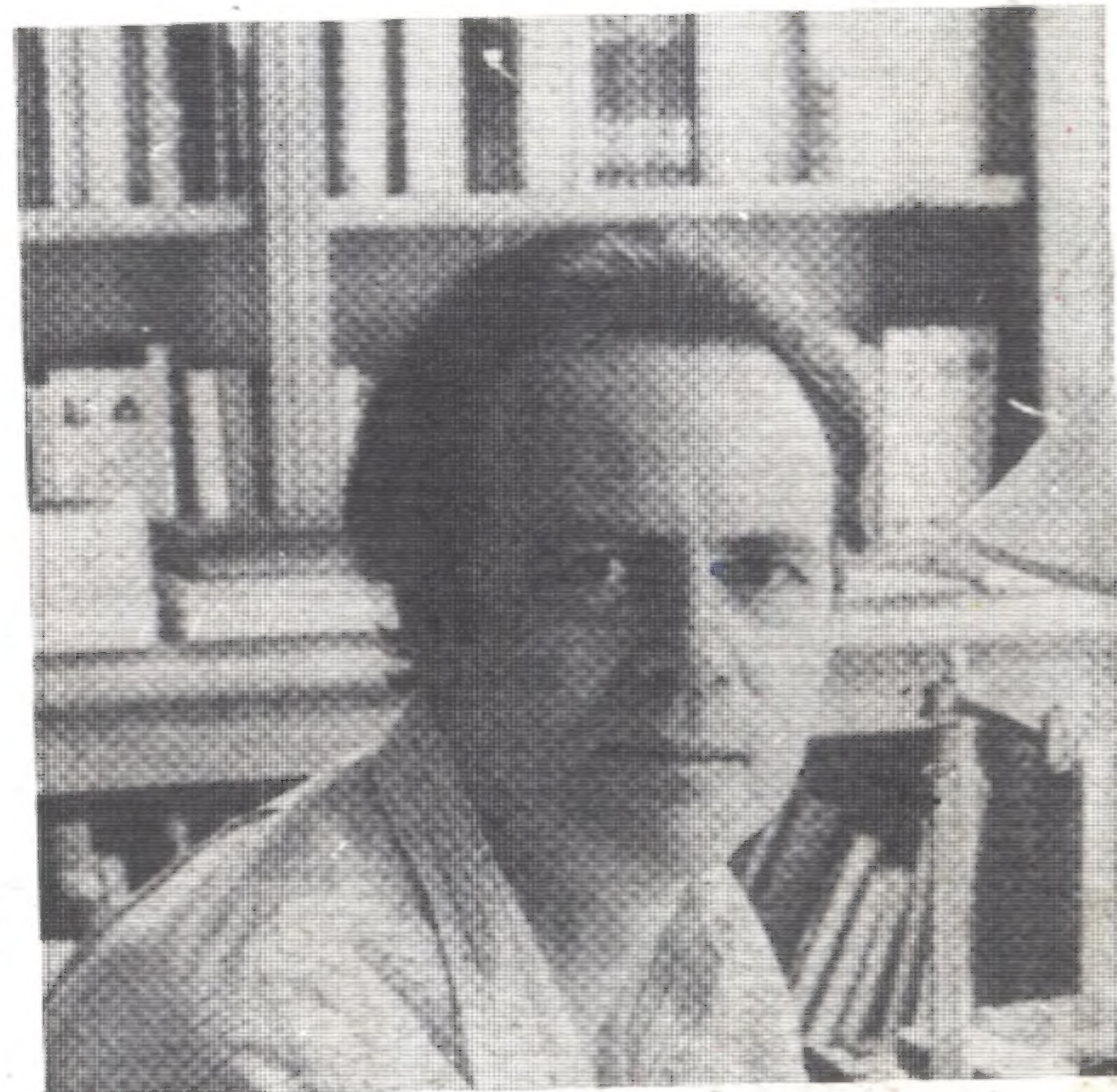
modiano

«Cititorul care parcurge pentru prima oară un roman de Patrick Modiano poate părea surprins de puținătatea materiei lui, de aparenta simplitate a intrigii — nu se petrece mai nimic — și în același timp se simte vrăjit de motivul muzical ce răzbate din fundal: un solo de flaut cum nu se poate mai discret, mai fragil, mai vulnerabil.»

ANGELA CISMAȘ

ISBN 973-21-0423-6

1427

600 Lei

editura minerva

1427

modiano

modiano

scutit de pedeapsă

Ilustrația copertei de ANTON SLAVNICU

patrick modiano

scutit de pedeapsă

roman

TRADUCERE, PREFAȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC
DE ANGELA CISMAȘ

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1994
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

ISBN 973-21-0423-6

PREFAŢĂ

Cititorul care parcurge pentru prima oară un roman de Patrick Modiano poate părea surprins de puţinătatea materiei lui, de aparenta simplitate a intrigii — nu se petrece mai nimic — şi în acelaşi timp se simte vrăjit de motivul muzical ce răzbate din fundal: un solo de flaut cum nu se poate mai discret, mai fragil, mai vulnerabil. În cei douăzeci şi cinci de ani de activitate literară, cărţile sale au fost încununate cu cele mai prestigioase premii literare franceze, i s-au făcut cronici, i s-au luat numeroase interviuri. Zgîrcit în confesiuni autobiografice[1] şi, în parte, chiar şi cu cele privitoare la principiile artei sale poetice, şi unele şi altele se regăsesc totuşi din plin în romanele sale; în asemenea măsură încît mulţi dintre critici consideră că Patrick Modiano scrie la nesfîrşit una şi-aceeaşi carte. Opinie parţial îndreptăţită dacă ne gîndim la caracterul obsesiv al anumitor elemente repetitive ce ţin de sfera autobiografiei, a ideilor generale sau a procedeelor artistice, prezente în toate scrierile sale, ca o structură de fond, de rezistenţă, ce-ar sluji la însăşi identificarea acestui scriitor.

---

[1] Singurele date biografice certe despre Patrick Modiano sînt cele care apar pe coperta a IV-a a fiecăreia din cărţile sale: „Născut în 1945, la Boulogne-Bilancourt. Autorul unui număr de X cărţi." Recent, semnatarul anchetei întreprinse de revista *Lire* (nr. 216 din sept. 1993) pe tema: "E nevoie de diplome pentru a fi romancier?" se întreabă în legătură cu Patrick Modiano dacă acesta şi-a dat într-adevăr bacalaureatul la liceul Henri IV din Paris, ale cărui cursuri le-a urmat.

Există un episod autobiografic privilegiat, care oferă cheia personalității lui Modiano și-a literaturii sale, episod ce se repetă — identic aproape — în cîteva din romanele sale. „În visele mele, fac deseori acest traseu: ies dintr-un loc de detenție ce-ar putea fi depozitul de pe Quai de la Gare sau închisoarea Santé. E noapte. Cineva mă așteaptă într-un automobil mare, cu banchete din piele. Lăsăm în urmă cartierul ăsta de spitale, mînăstiri, hale de vinuri, depozite de pielărie și închisori și ne îndreptăm spre Sena. În clipa în care ajungem pe malul drept, după ce am trecut de podul Caruselului și de ghișeele Luvrului, scot un oftat de ușurare. Nu mai am de ce să-mi fie teamă. Am lăsat în spatele nostru zona periculoasă. Știu prea bine că-i vorba doar de o amînare. Mai tîrziu, voi avea de dat socoteală. Încerc un sentiment de culpabilitate, al cărui obiect rămîne vag: o crimă la care am participat în calitate de complice sau de martor, n-aș putea spune prea bine. Și nădăjduiesc ca ambiguitatea asta să mă scutească de pedeapsă. Cu ce corespunde acest vis în viața adevărată? Cu amintirea tatălui meu care, sub Ocupație, trăise și el o situație ambiguă: arestat într-o razie a poliției franceze, fără să știe ce vină i se aduce, apoi eliberat de către un membru al bandei de pe strada Lauriston? Aceștia se slujeau de mai multe automobile de lux, abandonate de proprietarii lor în iunie 1940. Henri circula într-o «Bentley» albă ce aparținuse ducelui de Cadaval, iar Pagnon într-o «Lancia» pe care scriitorul german Erich Maria Remarque, înainte de-a pleca în America, o încredințase unui garajist de pe strada La Boétie. Și fără îndoială că în «Lancia» furată de la Remarque venise Pagnon să-l caute pe tata. Ce impresie stranie să ieși de la «beci», cum spunea tata, și să te pomenești într-una din acele mașini mirosind a piele, care străbate încet Parisul, îndreptîndu-se spre malul drept al Senei, după ora la care circulația era interzisă... Dar, într-o zi sau alta, avea să dea socoteală."(*Flori de ruină*)

Tatăl naratorului apare așadar în dubla sa postură: de victimă a legilor rasiale dar și de profitor, de element activ al bandelor care sub Ocupație organizaseră bursa neagră și furturi calificate, colaborînd intens cu inamicul. Invocînd acest apăsător sentiment de culpabilitate — răsfrînt și asupră-i și totodată prezent în absolut toate cărțile sale — va încerca fiul să facă lumină în acest caz ambiguu, care-l privește direct, dar și în altele, imaginate, însă deloc mai limpezi.

Toate cărțile lui Patrick Modiano se situează într-un spațiu incert, fără o determinare precisă cît privește genul literar, îmbinînd trăsăturile

autobiografiei și ale romanului. Procedeu banal, va mărturisi autorul[2]: „Te servești de anumite elemente autobiografice pe care le deformezi puțin"... Nerespectînd rigorile nici unui „pact autobiografic"[3], sau respectîndu-le ca imediat apoi să le încalce, Patrick Modiano va atribui cel mai adesea trăsături autobiografice naratorului — fără să-i atribuie acestuia și numele său — dar și altor personaje colaterale. Scriitorul va mai preciza în același interviu că, „deși întotdeauna autorul e prizonierul amintirilor personale", ceea ce va voi el să creeze în cărțile sale va fi nu o reconstituire precisă, istorică, a anumitor fapte, ci mai curînd un climat moral și psihologic întrucîtva tulbure, o anume atmosferă ce se scaldă într-o lumină aparte, filtrată. Cît despre narator, cititorilor lui Modiano le este familiară silueta înaltă, șovăielnică și noptatecă a unui tînăr — o umbră aproape — care bîntuie neobosit străzile și cartierele Parisului, în căutarea unor imobile și spații adesea dispărute, unde persoane foarte apropiate lui, sau simple cunoștințe, au făcut o escală în timpul vieții. Un tînăr care se află la începuturile lui literare și care, ca să aibă din ce trăi, procură și vinde ediții rare sau colecții de ziare și reviste. „Aveam douăzeci de ani. Locuiam într-o cămăruță pe strada Coustou, lîngă Piața Blanche. Încercam să scriu o primă carte." (*Scutit de pedeapsă*) Uneori tînărul acesta îndrăznește chiar să se dea drept student. (*Trece un circ*, *Flori de ruină* etc.) Își evocă deseori părinții stranii de care a avut parte: „Ciudați părinți, care căutaseră totdeauna un internat sau o casă de corecție ca să scape de mine." (*Călătorie de nuntă*) Mama e actriță: „Era pe vremea cînd turneele teatrale nu străbăteau doar Franța, Elveția și Belgia, ci și Africa de Nord. Aveam zece ani. Mama plecase să joace o piesă într-un turneu..." (*Scutit de pedeapsă*) Alteori joacă în Franța, într-un teatru din Montmartre, în timp ce copilul își face lecțiile la ea în cabină. Totdeauna se va simți fascinat de lumea teatrului, „poate pentru că mama, cînd eram mici, totdeauna ne lua, pe fratele meu și pe mine, în cabinele și culisele teatrelor". (*Scutit de pedeapsă*) Odată, cînd era foarte mic, mama îl uită în grădina unei americance foarte bogate, unde

---

2 Vezi Interviul luat de Pierre Maury în *Le magazine littéraire* nr. 302, sept. 1992.

3 Precizînd în lucrarea sa *Le Pacte autobiographique* (Seuil, 1975), statutul textului autobiografic, Philippe Lejeune dă următoarea definiție autobiografiei: „Povestire retrospectivă în proză pe care o persoană reală o face despre propria ei existență, punînd accentul pe viața ei individuală, în special asupra devenirii personalității sale" (...). „Pactul autobiografic presupune afirmarea în scris a identității autor-narator-personaj principal, trimițînd în ultimă instanță la numele autorului de pe copertă." (p.14 și p. 26.)

fuseseră în vizită, apoi ia singură trenul spre Cannes. (*Călătorie de nuntă*) Tatăl copilului trăieşte din expediente (căutător de terenuri aurifere în Columbia, afacerist în Brazzaville sau Bangui) şi cutreieră la rîndul lui continentele. Cînd apare, e înconjurat de o faună de prieteni cu identităţi dubioase, ale căror nume cu rezonanţă rusă, italiană sau anglo-saxonă sînt deseori împodobite cu false titluri de nobleţe. Copilul resimte dureros absenţa unui spaţiu familial şi-a unei vieţi de familie. Viaţa la colegiu, nopţile în dormitorul comun sînt tot atîtea coşmare. Va fugi. „Visul acesta pe care-l am deseori, în care străbat cu maşina malul stîng îndreptîndu-mă spre cel drept. În împrejurări tulburi, l-am trăit eu însumi, cînd am fugit din colegiu, în ianuarie 1960, la paisprezece ani şi jumătate." (*Flori de ruină*) Iar fuga se pedepseşte totdeauna cu eliminarea din şcoală. Cum însă părinţii nu sînt de găsit, pentru a le fi încredinţat copilul, acesta e ţinut la infirmerie, într-un soi de prizonierat. Amintirea obsedantă, însoţită de puternice sentimente de culpabilitate, a unui frate, Rudy pe numele lui adevărat, mort la vîrsta de zece ani. Iată cîteva din faptele reale, autobiografice, care însoţesc dureros amintirile tînărului şi omului matur de mai tîrziu.

investigaţia

În viaţa copilului, a naratorului sau a personajelor întîlnite şi îndrăgite de el: Ingrid din *Călătorie de nuntă*, fotograful Francis Jansen din *Afurisită primăvară* etc. intervine la un moment dat o traumă. Cu ani mai tîrziu, naratorul va întreprinde o investigaţie, cît se poate de personală, fără nici o valoare oficială sau intenţie punitivă; încît s-ar putea vorbi mai curînd de o anchetă morală, al cărei scop ar fi în primul rînd înţelegerea şi motivaţia anumitor fapte: sinuciderea lui Ingrid, plecarea precipitată a lui Jansen în America, identitatea reală a Mariei, personajul cheie din *Vestiar al copilăriei*. În acest fel cu totul special trebuie înţeleasă intriga poliţistă a romanelor lui Modiano.

În *Scutit de pedeapsă*, naratorul-anchetator va porni pe urmele lui Pagnon, zis Eddy, cel bănuit a-i fi eliberat tatăl şi care făcea parte din banda de pe strada Lauriston. Va încerca să stabilească exact ce relaţie ar fi putut exista între cei doi: cunoştinţe întîmplătoare, fost camarad de regiment? „Pe vremea cînd locuiam în scuarul Graisivaudan, am vrut să lămuresc această enigmă, încercînd să dau de urmele lui Pagnon. Căpătasem autorizaţia de-a cerceta prin arhive. Se născuse la Paris, în arondismentul al X-lea, între Place de la République şi canalul Saint-Martin." Tot în acest scop va alcătui lista tuturor garajelor din zona de vest a Parisului, încercînd din amintiri să-l

localizeze pe cel freventat de Annie, va sta de vorbă cu garajişti şi şefi de ateliere etc.

În *Flori de ruină*, naratorul porneşte de la un anunţ în ziar: la 24 aprilie 1933, doi tineri soţi se sinucid din motive misterioase. Pornind de la numele lor, al localurilor pe care le frecventaseră în seara din ajun, de la cei care depuseseră mărturie, naratorului i se pare că limpezeşte misterul, izolînd persoanele presupuse a fi vinovate. În acest scop va despuia ziare din perioada de după război, va parcurge listele celor căutaţi de autorităţi pentru activităţile lor din timpul Ocupaţiei şi va eşafoda tot felul de ipoteze în legătură cu vinovăţia unui anume Philippe de Pachecó. Dar, ca totdeauna la Modiano, vinovăţia nu rămîne circumscrisă strict la anumite persoane. Ideea dostoievskiană a vinovăţiei tuturor pentru răul ce se petrece în lume pare a-şi face tot mai mult loc în operele sale. Ca şi în cazul căutării garajului lui Pagnon, investigatorul e convins de zădărnicia acestui demers, acela „de-a dezlega mistere insolubile şi de-a urmări nişte năluci". Singurul „cîştig" pare a fi cel al descoperirii propriei vocaţii scriitoriceşti: „Fără să fi avut limpede conştiinţa acestui fapt, începeam să scriu la prima mea carte. Nu era vorba nici de-o vocaţie, nici de-un har anume ce m-ar fi îndemnat să scriu, ci doar de enigma pe care mi-o punea un om pe care n-aveam nici o şansă să-l găsesc..."

Nici rezultatul anchetei întreprinse de narator în *Vestiar al copilăriei* nu-l vom şti cu certitudine. Jimmy Sarano lucrează la Radio Mundial, în Andaluzia, pentru care scrie un lung serial radiofonic intitulat *Aventurile lui Ludovic al XVII-lea;* e una şi aceeaşi persoană cu scriitorul francez Jean Moreno, care a rupt cu trecutul, şi-a părăsit ţara şi şi-a schimbat identitatea. S-a exilat, din cauza unui apăsător sentiment de culpabilitate — pe care încearcă să-l exprime în cărţile sale — apărut în urma unui accident tragic: maşina în care se afla alături de o altă persoană cade în apele Marnei. El scapă cu greu, părăsind-o pe persoana aflată alături. „Nemişcat pe unul din pontoanele de pe mal, mă uitam la maşină cum se scufundă încet în apă şi nu schiţam nici cel mai mic gest pentru a-i veni în ajutor." Crimă sau un caz banal de nonasistenţă faţă de persoană aflată în pericol? Iar Maria, fata care nu-şi poate plăti camera la Hotel Alvear, şi care după toate aparenţele a apucat-o pe un drum greşit, este sau nu este una şi aceeaşi persoană cu fetiţa actriţei Rose-Marie din Montmartre? Aceasta din urmă, prea ocupată şi prea grăbită să-şi trăiască propria aventură erotică, neglijează copilul, care-ar fi avut atîta nevoie de afecţiune. Naratorul, subjugat la rîndul lui de actriţă, e cît se poate de interesat în îngrijirile pe care i le dă copilei.

În *Călătorie de nuntă*, exploratorul Jean B., care urma să plece în Brazilia să turneze un film în cîteva sate din Mato Grosso, se preface că pleacă dar de fapt ia un alt avion, la aceeași oră, dar avînd cu totul altă destinație: Italia. Refuzul lui de a-și continua meseria vine din supărarea pe care o încearcă descoperind că soția îl înșeală cu cel mai bun prieten sau din oboseala imensă și dezamăgirea aduse de lungile peregrinări la antipozi? Odată ajuns la Milano, își va aminti că în hotelul unde trăsese cu optsprezece ani în urmă, o femeie pe care o cunoștea, Ingrid, se sinucisese. Revine la Paris dar nu se întoarce acasă, ci închiriază o cameră într-un hotel lîngă Porte Dorée, în apropiere de Pădurea Vincennes și fostul muzeu al Coloniilor, unde în copilărie, împreună cu prietenii, „visase la țări de departe și la expediții fără de întoarcere". Un alt fel de explorare va începe atunci. Aceea ce-i va îngădui să reconstituie viața lui Ingrid, cea care împreună cu Rigaud, soțul sau amantul ei, îi acordase ospitalitate naratorului într-o vreme cînd, foarte tînăr și total lipsit de resurse financiare, se întorsese de la Viena și eșuase pe Coasta de Azur. Ca într-un joc de puzzle, va încerca să pună cap la cap mărturisirile lui Rigaud despre ea, spusele celor care o cunoscuseră, dar mai ales frînturile de conversație avute cu Ingrid, pentru a încerca să înțeleagă ce anume o putuse determina pe tînăra femeie să-și curme viața. Lucru deloc ușor. O mare rezervă în confesiune caracterizează toate personajele lui Modiano. Pentru că au ceva de ascuns și le consumă remușcarea, sau numai din modestie și pudoare? În *Scutit de pedeapsă*, într-una din seri, pe cînd naratorul avea cincisprezece ani, simte cum neobișnuitul lui tată e pe punctul de-a i se destăinui: „Am simțit în seara aceea că ar fi voit să-mi transmită experiența lui tulbure și dureroasă de viață dar că nu avea cuvinte pentru asta". Legea personajelor lui Modiano e tăcerea și amnezia.

atmosfera

În *Strada dughenelor întunecoase*, un detectiv particular amnezic pornește în căutarea propriului său trecut. În *Vilă tristă*, personajul masculin principal are un gol de memorie. În ultimul său roman, *Afurisită primăvară*, naratorul spune despre Colette Laurent, iubita fotografului Francis Jansen: „Eu am cunoscut-o pe femeia asta într-o altă viață și am să mă străduiesc să-mi aduc aminte. Într-o bună zi, poate că am să izbutesc să străpung stratul ăsta de tăcere și amnezie." Cei din echipa de la Radio Mundial (*Vestiar al copilăriei*) care transmit emisiunile în limba franceză nu vorbesc niciodată despre trecutul lor din Franța și de la Paris. „Alcătuiam un fel de Legiune străină, iar în Legiunea străină nu pomenești niciodată despre motivele pentru

care te-ai înrolat, care sînt cel mai adesea dureroase. Tăcerea, iată singurul mijloc de-a rezista. Tăcerea și amnezia."

Opera lui Modiano oferă cu generozitate asemenea scene bizare, care se scaldă în irealitate și absurd. Pornit în urmărirea atîtor himere, naratorul însuși, pentru a se asigura că încă mai ține de realitatea acestei lumi, cumpără din cînd în cînd cîte un ziar și-i citește data. La evocarea anumitor scene din copilărie simte o asemenea angoasă, încît îl cuprinde teama să nu-și piardă identitatea. Scena cîntăritului, de pildă, amintită o dată în plus în același ultim roman: dumineca după-amiază venea împreună cu tatăl său la Café de la Paix, unde tatăl citea ziarul. Din cînd în cînd, acesta îi spune copilului: „Mergem să ne cîntărim?" Se îndreaptă amîndoi spre cîntarul automat, introduc fisa, se cîntăresc, apoi se întorc la loc. Tatăl citește din nou ziarul apoi, după un timp, întreabă: „Mergem să ne cîntărim?" Și scena se repetă la nesfîrșit. Apelurile transmise de Radio Mundial în toiul nopții (*Vestiar al copilăriei*) au și ele partea lor de fantezie halucinantă. De pildă: „Orice persoană susceptibilă de-a da precizări despre un coșuleț cu fructe confiate, uitat la 9 mai 1965 pe bancheta din spate a unui microbuz de culoare albastru-închis, care staționa pe la unu noaptea în fața numărului 36 de pe Avenue Junot, la Paris, în arondismentul al XVIII-lea, și care era condus de un anume Edmond zis «Magdeburg», este rugată să..."

În amintitul interviu luat de Pierre Maury, Patrick Modiano mărturisește că, în cazul său, „romanul este întrucîtva somnambulic, oniric. E ca în vis, unde îi vezi pe cei care ți-au fost apropiați dar care sînt morți. În vis ei sînt prezenți, ca și cum ar sta alături, și în același timp ai sentimentul absenței lor." Tot acolo va preciza că ambiguitatea, incertitudinea textelor sale, senzația de pierdere a identității pe care-o au personajele, atmosfera de imprecizie (*le flou*) și inconsistență, în care totul se destramă, n-o poate realiza decît printr-o ancorare extrem de precisă în limbaj. Paradox pe care întreaga sa operă de pînă acum, „scrisă în gamă minoră" îl ilustrează din plin. Exprimarea limpede, precizia și proprietatea termenilor contrastează cu atmosfera rarefiată în care orice mister este posibil: timpul e anihilat și devine transparent prin suprapunerea unor scene ce se repetă aidoma la intervale de zeci de ani, chiar dacă personajele sînt altele; spațiul — peisajul urban parizian — prelucrat de memoria afectivă a naratorului, va fi readus la configurația lui inițială, demonstrîndu-și la rîndul lui reversibilitatea; personajele — aflate de regulă la periferia vieții sociale normale (actrițe de *music-hall*, dansatoare în bombele de noapte, prostituate, tineri vagamente studenți, tinere amante fără nici o ocupație, crai bătrîni cu venituri nemărturisite, mimi, portari, benzinari, paznici, marchizi și cavaleri calpi, gentilomi ai întîmplării, clienți cel mai

adesea ai închisorilor corecţionale) par, printr-o stranie coincidenţă, să se mai fi întîlnit, să mai fi trecut unele prin viaţa altora.

La Modiano, oameni şi lucruri se întîlnesc în mister; anumite personaje „atrag fantomele", iar visele molipsesc realitatea. „Bulevardul Saint-Michel se scălda în această duminecă-seara într-o ceaţă de decembrie, şi imaginea unei străzi îmi vine în minte, una din rarele străzi din Cartierul latin, cred, care se regăseşte adesea în visele mele. În cele din urmă am recunoscut-o. Coboară în pantă lină spre bulevard, iar *visul molipsind realitatea* face ca strada Cujas să rămînă veşnic pentru mine încremenită în lumina de la începutul anilor şaizeci, o lumină blîndă şi limpede pe care o asociez filmelor din acea vreme." (*Flori de ruină*) Hoinar impenitent, Modiano are nostalgia anumitor locuri magice spre care visul şi paşii îl poartă mereu. Cartierul şcoalelor şi-al mînăstirilor, de pildă, cu străzile lui purtînd nume străvechi: Abbé-de-l'Epée, Estrapade, Contrescarpe, Tournefort, Pot-de-Fer. Sau Montmartre, cartier al lumii interlope, al localurilor de noapte, al teatrelor de trei parale şi-al hotelurilor care se-nchiriază cu ora; faimoasele Place Pigalle şi Place Blanche; Porte Dorée, fostul muzeu al Coloniilor şi lacul Daumesnil din Pădurea Vincennes, ca şi numeroase alte locuri pe care sistematizarea urbanistică a Parisului le-a nimicit pentru totdeauna. „Mă aflam pe terasa unei cafenele. Încă nu fusese săpată tranşeea bulevardului periferic, care-ţi dă senzaţia de încercuire. Porţile Parisului pe vremea aceea se aflau toate în linii de fugă, oraşul îşi descleşta puţin cîte puţin strînsoarea, pentru a se pierde pe locurile virane. Şi încă mai puteai crede că aventura se află la colţul străzii." (*Flori de ruină*)

S-a spus cu îndreptăţire că Modiano nu va scrie niciodată o frescă, iar maniera lui a fost comparată cu aceea a unui pictor impresionist care lucrează după motiv, schimbînd într-una unghiul. Că fiecare din romanele lui povesteşte o durere ascunsă, specifică celui care scrie dar şi tuturor celor care au fost copii. Şi numai scrisul este în măsură să-i îndulcească suferinţa[4].

În *Scutit de pedeapsă*, scurtul roman autobiografic (în manieră Modiano), care povesteşte sfîrşitul bandei de pe strada Lauriston, decantarea expresiei e într-atît de desăvîrşită, încît poate fi comparată cu strălucirea unui metal preţios. Naratorul fiind un copil (Patoche are zece ani, e înzestrat cu sensibilitate literară — citeşte în fiecare zi clasei cîte o poezie — face lecturi mult peste vîrsta lui şi i se va dărui un caiet ca să scrie în el seară de seară

[4] Norbert Czerny, în *La Quinzaine*, numărul 608 din septembrie 1992.

ce-a făcut peste zi), oamenii şi spusele lor vor fi receptate şi interpretate după logica unui copil. Un creştet încins va fi un cap legat cu o cingătoare, banda de pe strada Lauriston va grupa laolaltă nişte oameni mari care locuiesc pe numita stradă, după modelul bandei de pe strada Doctor-Dordaine, pe care locuieşte Patoche împreună cu fiul brutarului, al florarului şi-al farmacistului etc.

Partea visului, a misterului, e alimentată din plin de figura legendară a lui Eliot Salter, marchiz de Caussade, şi-a castelului său rămas în paragină, spre care Patoche împreună cu fratele lui plănuiesc repetate expediţii nocturne, niciodată duse pînă la capăt. Să mai adăugăm şi amănuntul că întreg comportamentul tatălui întreţine iluzia marchizului-aventurier, căci le recomandă copiilor cu prilejul fiecăreia din vizitele sale: „Nu uitaţi... dacă din întîmplare îl vedeţi pe marchizul de Caussade la castel, asiguraţi-l negreşit de prietenia lui Albert". Lucru cel puţin straniu, dacă ne gîndim că Albert ştia locul precis în care se afla calpul machiz, căruia i fusese sechestrat castelul pentru a se fi îmbogăţit din fabricarea şi vînzarea ilicite a armaniacului. Alte motive de fascinaţie pentru copii sînt prezenţa personajelor neobişnuite din preajma lor: Micuţa Hélène, fostă călăreaţă de circ, apoi acrobată, care continuă să poarte cizme, pantaloni de călărie şi bolerouri încrustate cu sidef; la fel şi Frede, tînăra proprietară a unui local de noapte din Paris, care-i seduce cu sacourile ei bărbăteşti, bine strînse în talie. Pradă mirajului pe care-l exercită asupra lor lumea circului şi a *music-hall*-ului, copiii vor voi ca mai tîrziu să aparţină acestei lumi. Misterioşi sînt şi deşii vizitatorii care bat la uşa casei de pe strada Doctor-Dordaine şi uimitoare obiectele de care aceştia se slujesc: maşini mari, americane, decapotabile, cu banchetele învelite în piele roşie; motociclete ultimul răcnet, ceasuri ultrasofisticate etc.

Într-o zi, unul dintre vizitatori îi aduce lui Patoche o carte, recomandîndu-i s-o citească. E celebrul roman poliţist, scris în argou, *Nu v-atingeţi de mangoţi*, de Albert Simonin. Faţă de lecturile cuminţi de pînă atunci ale copilului: Dumas, Jules Verne etc., cartea cea nouă echivalează cu intruziunea unui răufăcător în casa unor oameni de treabă. Căci ea anticipează *trauma* ce se va produce, *accidentul grav* ce survine uneori în viaţa oamenilor, în legătură cu care îl pusese în gardă pe copil Micuţa Hélène. Copilul însă vede, figurile oamenilor i se întipăresc în minte, dar mai ales ascultă, înregistrează. Iar experienţa lui de pînă atunci şi micile drame pe care le-a trăit (darea afară dintr-o şcoală catolică, de pildă) îl vor face extrem de reticent şi precaut faţă de reprezentanţii ordinii care scotocesc casa de pe strada Doctor-Dordaine. Pentru a le cruţa puterea de înţelegere

dar şi pentru a nu complica lucrurile, le va spune că părinţii sînt morţi. Un alt amănunt revelator care trădează experienţa de viaţă timpurie şi psihologia copilului care practică autocenzura şi chiar condescendenţa în relaţiile cu oamenii legii este uluitoarea frază care încheie romanul: „Iar noi, fratele meu şi cu mine, *ne prefăceam* că ne jucăm în grădină aşteptînd să vină cineva după noi". Lectura cărţii lui Simonin nu fusese nici ea zadarnică.

ANGELA CISMAŞ
Arles[5], oct. 1993

5 Traducătoarea mulţumeşte Consiliului Regional Provence-Alpes-Côte-d'Azur pentru a-i fi dat posibilitatea să beneficieze de o bursă acordată de Institutul Regional al Cărţii, pe lîngă CITL.

TABEL CRONOLOGIC

1968 *Place de l'Étoile (Piaţa Étoile)*, roman. Editura Gallimard. Operă de debut, la vîrsta de douăzeci şi doi de ani. Acţiunea se petrece sub Ocupaţie şi aduce în scenă lumea interlopă a acelor ani. Personaj principal este Raphael Schlemilovitch, evreu colaboraţionist, apoi răzbunător al evreilor.

1969 *La Ronde de nuit (Rondul de noapte)*, roman. Editura Gallimard. Swing Troubadour-Lamballe este introdus de către Gestapou într-una din reţelele Rezistenţei. Nefiind în stare să trădeze, dar nici să devină un erou, nu va putea, cu modestie, decît să devină un martir.

1972 *Les Boulevards de ceinture (Bulevardele de centură)*, roman. Ed. Gallimard. Naratorul porneşte în căutarea tatălui său despre care nu ştie exact dacă este un traficant la bursa neagră sau un evreu hăituit; o căutare întreprinsă cu oroare dar şi cu duioşie. Lucrare distinsă cu Marele Premiu pentru roman al Academiei franceze. Tradusă în limba română.

1974 *Lacombe Lucien*, scenariu scris în colaborare cu regizorul Louis Malle. Ed. Gallimard.
La Polka (Polca), piesă de teatru. P.O.L.

1975 *Villa triste (Vilă tristă)*, roman. Ed. Gallimard. Restituie evenimente ce au avut loc cu doisprezece ani înaintea narațiunii, într-o stațiune termală, pe malul unui lac, în vecinătatea Elveției. Totul reînvie cu o uimitoare precizie, cu excepția unui nume. E vorba de pasiunea dintre o tînără femeie și un tînăr care se ascunde pentru că refuză să lupte în războiul din Algeria.

1976 *Livret de famille (Livret de familie)*, roman. Ed. Gallimard. „Nu aveam decît douăzeci de ani, — spune Modiano, recurgînd la aceeași metodă de îmbinare a realului cu imaginarul, și încurcînd pistele— dar memoria mea îmi preceda nașterea. Eram sigur, de pildă, că trăisem în Parisul de sub Ocupație."
Interrogatoire, interviu. Ed. Gallimard.

1978 *Rue des Boutiques obscures (Strada dughenelor întunecoase)*, roman. Ed. Gallimard. Un detectiv amnezic încearcă să reînvie trecutul și personalitatea diferiților necunoscuți „ce-ar fi putut fi el însuși". Roman încununat cu Premiul Goncourt. Tradus în limba română.

1981 *Une Jeunesse (O tinerețe)*, roman. Ed. Gallimard. Povestea cuplului Odile-Louis, atît de liniștiți și fericiți, părinți și proprietarii unui salon de ceai în Savoia. Localul a fost însă cumpărat cu ani în urmă, prin înșelăciune, de la un om din lumea interlopă, cu care Louis făcea afaceri.
Memory Lane, povestire; desene de Pierre Le-Tan. P.O.L.

982 *De si braves Garçons (Ce băieți de treabă)*, roman. Ed. Gallimard. Liceul Valvert din împrejurimile Parisului, supranumit „Castelul", din cauza parcului și-a pădurii lui, grupează laolaltă elevi interni mai mult sau mai puțin abandonați de familiile lor, oameni bogați, sau ruinați, sau cosmopoliți, sau cu statut suspect. După douăzeci de ani, naratorul reconstituie cu nostalgie și ca prin vis atmosfera de la Castel, împănînd-o cu datele prezentului, cele care-i dezvăluie ceea ce timpul a făcut din foștii săi colegi.

983 *Poupée blonde (Păpușă blondă)*, piesă de teatru. P.O.L.

984 *Quartier perdu (Cartier pierdut)*, roman. Ed. Gallimard. Încă un personaj cu identitate dublă: scriitorul englez Ambrose Guise, autor de romane polițiste de mare succes, este una și-aceeași persoană cu francezul Dekker. Venit în Franța după o absență de douăzeci de ani pentru a se întîlni cu editorul său japonez, va întreprinde o anchetă ca să lămurească misterul ce înconjoară drama plecării sale în Anglia.

986 *Dimanches d'août (Duminici de august)*, roman. Ed. Gallimard. Roman de dragoste, plin de enigme și întrebări despre trecutul partenerilor și-al celorlalte personaje ce-i populează paginile. Naratorul o iubește pe Sylvia Villecourt. Soțul (sau amantul?) acesteia este un ins decăzut care eșuează la Nisa, locul unde cei doi își consumă pasiunea. Interferențe cu secvențe mai vechi, din timpul Eliberării, în legătură cu o presupusă crimă mascată sau traiectoria întîmplătoare a unui „glonte rătăcit".
Une Aventure de Choura (O aventură a lui Choura), carte pentru copii cu desene de Dominique Zohrfuss. Ed. Gallimard.

La Fiancée de Choura (Logodnica lui Choura), carte pentru copii cu desene de Dominique Zehrfuss. Ed. Gallimard.

1988 *Remise de Peine, (Scutit de pedeapsă)*, roman. Ed. du Seuil. Fals roman autobiografic ce povestește lichidarea bandei de pe strada Lauriston. Născut în 1945, Patrick Modiano nu putea fi martorul arestării celor din bandă, aceștia fiind împușcați imediat după Eliberare. Dar, ca totdeauna în cazul lui Modiano, nu stricta înlănțuire reală și cronologică a faptelor contează, ci atmosfera atît de specială a operelor sale.

1989 *Vestiaire de l'Enfance (Vestiar al copilăriei)*, roman. Ed. Gallimard. Încercînd să fugă de trecutul său și de sentimentul culpabilității ce-l urmărește, scriitorul francez Jean Moreno se refugiază într-o țară hispanică, unde-și schimbă identitatea, devenind Jimmy Sarano, autor de foiletoane radiofonice. Cu deosebire prezentă atmosfera evazionistă, ireală și fantastică.

1990 *Voyage de Noces (Călătorie de nuntă)*, roman. Ed. Gallimard. Introdus întîmplător în viața unui cuplu (Ingrid și Rigaud), cu ani mai tîrziu, naratorul va întreprinde o anchetă, declanșată de moartea tinerei femei, pentru a afla motivele ce-o determinaseră să-și curme viața. Aceeași alternanță de planuri trecut-prezent care face din Modiano un scriitor al nuanțelor, al probabilităților și-al misterului.

1991 *Fleurs de Ruine (Flori de ruină)*, roman. Ed. Gallimard. Despuind arhive și vechi colecții de ziare din perioada premergătoare Ocupației și din timpul acesteia, naratorul va fi în măsură să dea de urma lui Philippe de Pacheco, vinovatul moral al unei duble sinucideri petrecute în

1933. Peste ani de zile, urmăritul și urmăritorul se vor întîlni în cuprinsul Cetății universitare de pe bulevardul Jourdan, fiecare intuind ce anume gîndește celălalt și încercînd să-i dejoace strategia.

1992 *Un Cirque passe (Trece un circ)*, roman. Ed. Gallimard. Naratorul, care se dă drept student, o convinge pe tînăra amantă a unui ins bogat și vîrstnic să fugă împreună cu el la Roma. Dorință de aventură dar și de puritate a celor doi, încercînd să schimbe mediul corupt în care au trăit pînă atunci. Atmosferă ambiguă, populată cu personaje îndoielnice, care dispun de averi dubioase.

1993 *Chien de Printemps (Afurisită primăvară)*, roman. Ed. Gallimard. Naratorul se împrietenește cu un fotograf celebru, Francis Jansen. Clasîndu-i fotografiile, răspunzînd la telefon, primindu-i corespondența, va pătrunde în tainele vieții acestuia. În cele din urmă va înțelege de ce plecarea precipitată a maestrului în America ar fi putut masca de fapt un act deosebit de grav: sinuciderea.

A.C.

Pentru Dominique

„Nu există familie care, de cum își poate depăna firul a patru generații de strămoși, să nu viseze că are dreptul la vreun fîrtar de noblețe ori la vreun castel sau domeniu, drepturi ce nu pot fi susținute în fața nici unui tribunal dar care măgulesc închipuirea și scurtează orele de lenevie.

Drepturile pe care un om le are asupra propriului lui trecut sînt încă și mai șubrede."

R.L. Stevenson, *Un capitol despre vise*

Era pe vremea cînd turneele teatrale se desfăşurau nu doar în Franţa, Elveţia şi Belgia, ci şi în Africa de Nord. Aveam zece ani. Mama plecase să joace o piesă în turneu, iar fratele meu şi cu mine locuiam la nişte prietene de-ale ei, într-un sat din împrejurimile Parisului.

O casă cu un etaj, cu faţada învelită-n iederă. Una din acele ferestre ieşite în fară, pe care englezii le numesc *bow-windows*, prelungea salonul. În spatele casei, o grădină în terase. În fundul primei terase a grădinii se afla, ascuns sub clematite, mormîntul doctorului Guillotin. Să fi trăit şi el în casa aceea? Acolo să-şi fi perfecţionat maşinăria de retezat capetele? În partea cea mai înaltă a grădinii, doi meri şi un păr.

Micile plăcuţe de email agăţate de lănţuguri din argint de carafele de lichior, în salon, purtau pe ele nume precum: Izarra, Sherry, Curaçao. Caprifoiul năpădea ghizdul fîntînii în mijlocul curţii ce se afla înaintea grădinii.

Un grilaj apăra faţada casei, ceva mai retrasă, de pe strada Doctor-Dordaine. Într-o zi, grilajul a fost vopsit, după ce mai înainte fusese dat cu miniu. Să fi fost chiar miniu produsul acela de culoare portocalie care mi s-a întipărit în minte? Strada Doctor-Dordaine avea un aspect de ţară, mai cu seamă la capătul

ei: un așezămînt ținut de maici, apoi o fermă unde ne duceam după lapte și, ceva mai departe, castelul. Cînd coborai strada, pe trotuarul din dreapta, treceai prin fața poștei; în dreptul ei, dar pe partea stîngă, deslușeai îndărătul unui gard de fier serele de flori ale florarului, al cărui băiat, la școală, era coleg de bancă cu mine. Ceva mai departe, de aceeași parte cu poșta, zidul școlii „Ioana D'Arc", acoperit de frunzișul platanilor.

În fața casei, o alee în pantă lină. La dreapta era mărginită de templul protestant și de un mic crîng în desișul căruia găsisem o cască de soldat neamț; la stînga, de o clădire lungă și albă cu fronton, cu o grădină mare și o salcie plîngătoare. Mai jos, învecinîndu-se cu grădina, hanul „Robin Hood".

În josul pantei și perpendicular pe ea, șoseaua. Spre dreapta, piața gării, veșnic pustie, unde-am învățat să mergem pe bicicletă. În celălalt sens, mergeai de-a lungul grădinii publice. Pe trotuarul din stînga, o clădire cu o galerie de beton unde veneau, unul după altul, chioșcul de ziare, cinematograful și farmacia. Băiatul farmacistului era unul din colegii mei de clasă și, într-o noapte, tatăl lui s-a spînzurat cu o frînghie pe care o fixase de terasa galeriei. Se pare că oamenii se spînzură-n timpul verii. În celelalte anotimpuri, preferă să se omoare înecîndu-se în rîuri. Așa-i spusese primarul din sat celui cu chioșcul de ziare.

Pe urmă, un loc viran unde se ținea piața în fiecare vineri. Uneori, tot acolo, vedeai înălțîndu-se cupola vreunui circ ambulant și barăcile vreunui bîlci.

Ajungeai în fața primăriei și a pasajului de nivel. După ce treceai de acesta din urmă, o apucai pe ulița mare a satului, care urca pînă în piața bisericii și la monumentul eroilor. La una din liturghiile de Crăciun, fratele meu și cu mine am fost copii de cor în biserica asta.

Nu se aflau decît femei în casa unde locuiam noi amîndoi.

Micuța Hélène era o brunetă de vreo patruzeci de ani, cu fruntea mare și pomeții ieșiți în afară. Era scundă, ceea ce făcea s-o simțim aproape de noi. Șchiopăta ușor din cauza unui accident avut în meseria ei. Fusese călăreață, apoi acrobată, ceea ce-o umplea de prestigiu în ochii noștri. Circul — pe care fratele meu și cu mine îl descoperisem într-o după-amiază la Médrano — era o lume căreia am fi voit și noi să-i aparținem. Hélène ne spusese că nu-și mai făcea meseria de mult și ne arăta un album în care erau lipite fotografii unde putea fi văzută ea, în costum de călăreață și de acrobată, și pagini de program de *music-hall* pe care se afla numele ei: Hélène Toch. Deseori, îi ceream să-mi dea albumul ca să-l răsfoiesc la mine în pat, înainte de culcare.

Alcătuiau un trio curios, ea, Annie și mama lui Annie, Mathilde F. Annie era o blondă cu părul scurt, nasul drept, fața blîndă și delicată, ochii de culoare deschisă. Dar ceva brutal în felul ei de a fi contrasta cu blîndețea feței, poate din cauza bluzonului vechi din piele maro — un bluzon bărbătesc — pe care-l purta în timpul zilei peste niște pantaloni negri, foarte strîmți. Seara, se îmbrăca deseori într-o rochie de un albastru

șters, strînsă în talie cu un cordon lat și negru, iar eu o preferam așa.

Mama lui Annie, nu-i semăna deloc. Să fi fost într-adevăr mama ei? Annie îi spunea Mathilde. Păr cărunt strîns în coc. O față aspră. Veșnic îmbrăcată în culori închise. Mă speria. Mi se părea bătrînă, cu toate că nu era: Annie avea douăzeci și șase de ani pe vremea aceea, iar mama ei cam cincizeci. Îmi amintesc de cameliile pe care și le prindea la piept. Vorbea cu un accent din sud, pe care l-am regăsit mai tîrziu la cei originari din Nîmes. Annie însă, nu avea accentul ăsta ci, la fel ca fratele meu și cu mine, pe cel parizian.

De fiecare dată cînd Mathilde mi se adresa, mă numea "nerodule fericit". Într-o dimineață, pe cînd coboram de la mine din cameră pentru micul dejun, mi-a spus ca de obicei:

— Bună dimineața, nerodule fericit.

Iar eu îi răspunsesem:

— Bună dimineața, doamnă.

Iar acum, după atîția ani, tot o mai aud răspunzîndu-mi cu vocea ei repezită, cu accent din Nîmes:

— Doamnă, zici?... Poți să-mi spui Mathilde, nerodule fericit...

Micuța Hélène, cu toată drăgălășenia ei, trebuie să fi fost o femeie tare ca oțelul.

Am aflat mai tîrziu că o cunoscuse pe Annie cînd aceasta avea nouăsprezece ani. Și avea un asemenea ascendent asupra lui Annie și a mamei ei, Mathilde F., încît cele două femei au venit să locuiască împreună cu ea, părăsindu-l pe domnul F.

Într-o bună zi, cu siguranță, circul la care lucra micuța Hélène se oprise într-un tîrgușor de provincie unde locuiau Annie cu mama ei. Annie se așezase lîngă orchestră, iar trompetele au vestit intrarea în arenă a micuței Hélène, care călărea un cal negru cu valtrap argintiu. Ori mi-o închipui colo sus, la trapez, pregătindu-se pentru triplul salt mortal.

Iar Annie, după spectacol, se duce la ea în rulotă, unde micuța Hélène locuiește cu femeia-șarpe.

O prietenă de-a lui Annie F. venea deseori pe la noi pe-acasă. Se numea Frede. Astăzi, pentru adultul care sînt, nu e decît o femeie care ținea, în anii cincizeci, un local de noapte pe strada Ponthieu. Pe vremea aceea părea să aibă aceeași vîrstă cu Annie, dar era ceva mai mare, cam vreo treizeci și cinci. O brunetă cu păr scurt, cu corp mlădios, cu fața palidă. Purta haină bărbătească strînsă pe talie, despre care îmi închipuiam că e haină de călăreață.

Mai deunăzi, la un buchinist, răsfoiam un număr vechi din *La Semaine à Paris*, datînd din iulie 1939, unde erau reproduse programele cinematografelor, teatrelor de revistă și cabaretelor. Am avut surpriza să dau peste o fotografie minusculă de-a Fredei: încă de la douăzeci de ani, ținea un local de noapte. Am cumpărat programul acela, cam așa cum ai proceda cu o piesă doveditoare, o dovadă tangibilă că nu ai visat.

Pe el sta scris:

LA SILHOUETTE
Strada Notre-Dame-de-Lorette nr. 58
Montmartre. TRI 64-72.
FREDE prezintă de la 22 h pînă în zori
al său Cabaret-Dancing feminin

Întoarcerea din Elveția
a celebrului dirijor de orchestră DON MARYO
Ghitaristul Isidore Langlois
Betty and the nice boys[1].

Și-mi reîmprospătez, fugar, imaginea pe care fratele meu și cu mine o aveam despre Frede, atunci cînd o vedeam în grădina casei, la întoarcerea de la școală: o femeie care aparținea lumii circului, la fel ca micuța Hélène, lume ce-i dăruia o aură de mister. Nu încăpea nici o îndoială pentru noi că Frede conducea un circ la Paris, mai mic decît Médrano, un circ sub o cupolă de pînză albă cu dungi roșii, care se numea „Carroll's". Numele ăsta revenea mereu pe buzele lui Annie și Frede: Carroll's — localul de noapte de pe strada Ponthieu — dar eu vedeam cupola albă și roșie și animalele menajeriei a căror îmblînzitoare era Frede, siluetă micuță cu haină bărbătească strînsă pe talie.

Uneori, joia, venea acasă împreună cu nepotul ei, un băiat de vîrsta noastră. Și ne petreceam după-amiaza jucîndu-ne toți trei. El știa mult mai multe decît noi în legătură cu Carroll's. Îmi amintesc despre o frază sibilinică pe care ne-o spusese și care mai trezește și acum ecouri în mine:

— Annie a plîns toată noaptea la Carroll's...

Poate că auzise cuvintele astea rostite de mătușa lui, fără să le înțeleagă. Cînd aceasta nu venea împreună cu el, fratele meu și cu mine ne duceam să-l așteptăm, joia, la gară, imediat după masa de prînz. Nu-l strigam niciodată pe numele lui mic, pe care nu-l știam. Ci-i spuneam „nepotul lui Frede".

[1] Betty și băieții cei simpatici (engl.)

Femeile casei au tocmit o fată care să vină să mă ia de la școală și să se ocupe de fratele meu și de mine. Locuia la noi în casă, într-o cameră de lîngă noi doi. Își strîngea părul negru într-un coc foarte sever, iar ochii îi erau de-un verde atît de deschis, de-ai fi zis că sînt transparenți. Aproape că nu vorbea deloc. Tăcerea ei, la fel ca și privirile acelea transparente, ne intimidau pe fratele meu și pe mine. Pentru noi, micuța Hélène, Frede și chiar Annie aparțineau lumii circului, pe cînd fata aceea tăcută cu coc negru și ochi șterși era un personaj de poveste. Îi spuneam Albă-ca-Zăpada.

Îmi amintesc de cinele care ne adunau pe toți în încăperea ce slujea de sufragerie și pe care coridorul de la intrare o despărțea de salon. Albă-ca-Zăpada stătea în capul mesei, fratele meu în dreapta ei, iar eu în stînga. Annie sta alături de mine, micuța Hélène în față, iar Mathilde la celălalt capăt al mesei. Într-o seară, din cauza unei pene de curent, camera era luminată de-o lampă cu ulei pusă pe cămin, lăsînd totul din jurul nostru cufundat în întuneric.

Femeile îi spuneau și ele Albă-ca-Zăpada, ca și noi, iar uneori „fetițo". Și o tutuiau. Curînd, au devenit intime, de vreme ce și Albă-ca-Zăpada le tutuia pe ele.

Presupun că femeile închiriaseră casa. De nu cumva micuţa Hélène o fi fost proprietăreasa, deoarece era foarte cunoscută de negustorii din sat. Sau poate casa era a Fredei. Îmi aduc aminte că Frede primea multe scrisori acolo, pe strada Doctor-Dordaine. Eu eram cel care, în fiece dimineaţă, înainte de-a pleca la şcoală, luam scrisorile din cutie.

Annie se ducea aproape în fiecare zi la Paris, în maşina ei bej, de patru cai putere. Se întorcea foarte tîrziu, iar uneori, abia a doua zi. De multe ori, micuţa Hélène o întovărăşea. Mathilde nu se mişca de-acasă. Ea făcea cumpărăturile. Cumpăra o revistă-magazin care se nume *Noir et Blanc* şi-ale cărei numere zăceau prin sufragerie. Le frunzăream joia[1] după-amiază, cînd ploua, şi cînd ascultam la radio o emisiune pentru copii. Mathilde îmi smulgea din mînă *Noir et Blanc*.

— Nu te uita la astea, nerodule fericit! Nu-i de vîrsta ta...

Albă-ca-Zăpada mă aştepta cînd ieşeam de la ore, împreună cu fratele meu, prea mic încă pentru a merge la şcoală. Annie mă înscrisese la şcoala „Ioana D'Arc", aflată chiar la capătul străzii Doctor Dordaine. Directoarea o întrebase dacă mi-e mamă, iar ea răspunsese: da.

Stam amîndoi jos, pe scaune, în faţa biroului directoarei. Annie purta vechiul ei bluzon din piele şi nişte pantaloni din pînză albastră spălăcită, pe care o prietenă de-a ei care venea cîteodată pe la noi — Zina Rachewsky — i-i adusese din

---

[1] În învăţămîntul francez, pe vremea aceea, zi de pauză şcolară. (Toate notele de subsol aparţin traducătoarei.)

America: nişte blugi. Vedeai puţini în Franţa, pe vremea aceea. Directoarea ne privea neîncrezător.

— Va trebui ca băiatul dumneavoastră să aibă şi el un şorţ gri, pentru clasă, spusese. Ca toţi ceilalţi colegi de-ai lui.

Pe cînd ne întorceam, de-a lungul străzii Doctor-Dordaine, Annie mergea alături de mine, şi-şi pusese mîna pe umărul meu.

— I-am spus că sînt mama ta pentru că era prea complicat să-i dau explicaţii. Eşti de acord, Patoche, ce zici?

Eu, unul, mă gîndeam curios la şorţul acela gri pe care trebuia să-l port, ca toţi ceilalţi colegi ai mei.

N-am rămas prea multă vreme elev al şcolii „Ioana D'Arc". Pe jos, în curtea de recreaţie, era negru, din cauza zgurii. Iar culoarea asta neagră se potrivea bine cu scoarţa şi cu frunzele platanilor.

Într-o dimineaţă, în timpul recreaţiei, directoarea a venit la mine şi mi-a zis:

— Aş vrea s-o văd pe mama ta. Spune-i să treacă pe-aici în după-amiaza asta, la începutul orelor.

Îmi vorbea, ca de obicei, fără nici o căldură în glas. Nu mă iubea. Ce-i făcusem?

Cînd am ieşit de la ore, Albă-ca-Zăpada şi fratele meu mă aşteptau.

— Arăţi de parcă ţi s-au înecat corăbiile, a zis Albă-ca-Zăpada. Ceva nu e-n regulă?

Am întrebat-o dacă Annie e acasă. De-un singur lucru mi-era teamă: ca nu cumva să nu se fi întors de la Paris, în cursul nopţii.

Din fericire se întorsese, dar foarte tîrziu. Încă mai dormea în camera de la capătul coridorului, cu ferestre ce dădeau spre grădină.

— Du-te şi trezeşte-o, mi-a zis micuţa Hélène, căreia îi explicasem că directoarea şcolii voia să-i vorbească mamei.

Am bătut în uşa de la camera ei. Nu răspundea. Cuvintele misterioase ale nepotului lui Frede mi-au venit în minte:

„Annie a plîns toată noaptea la Carroll's". Da, încă mai dormea la prînz, pentru că plînsese toată noaptea la Carroll's.

Am apăsat pe mînerul uşii, apoi am împins uşa încetişor. Era lumină în cameră. Annie nu trăsese perdelele. Sta culcată în patul cel mare, chiar la margine, ar fi putut cădea dintr-o clipă într-alta. De ce nu se culcase în mijlocul patului? Dormea, ţinîndu-şi mîna peste umăr, de parcă i-ar fi fost frig, cu toate că avea hainele pe ea. Nici măcar nu se descălţase, şi continua să poarte şi bluzonul din piele. Am zgîlţîit-o uşor de umăr. A deschis ochii şi m-a privit, încruntîndu-şi sprîncenele.

— A, tu eşti, Patoche...

Se plimba încolo şi-ncoace pe sub platanii din curtea de recreaţie, împreună cu directoarea şcolii „Ioana D'Arc". Directoarea îmi spusese să stau în curte, în timp ce ele vorbeau. Colegii mei intraseră în clasă, de îndată ce sunase la două fără cinci, iar eu mă uitam la ei, pe fereastră, cum stau în bănci fără mine. Încercam să aud ce vorbesc, dar nu îndrăzneam să mă apropii de ele. Annie purta vechiul ei bluzon din piele, pus peste o cămaşă bărbătească.

Pe urmă a lăsat-o pe directoare şi-a venit la mine. Am ieşit amîndoi prin uşiţa făcută în zid, care dădea în strada Doctor-Dordaine.

— Bietul meu Patoche... Te-au dat afară...

Îmi venea să plîng, dar ridicînd capul spre ea, am văzut că zîmbeşte. Iar asta m-a liniştit.

— Eşti un şcolar rău... ca şi mine...

Da, eram liniştit că nu mă ceartă, dar oarecum mirat, totuşi, că evenimentul ăsta, care mi se părea grav, pe ea o făcea să zîmbească.

— Nu-ţi face griji, dragă Patoche... O să te înscriem la altă şcoală.

Nu cred să fi fost un şcolar mai rău decît ceilalţi. Fără îndoială că directoarea şcolii „Ioana D'Arc" se interesase de

familia mea. Trebuie să-și fi dat seama că Annie nu era mama mea. Annie, micuța Hélène, Mathilde și chiar Albă-ca-Zăpada: nostimă familie... Se temuse să nu fiu un exemplu rău pentru colegii mei de clasă. Ce-ar fi putut să ne reproșeze? Mai întîi, minciuna lui Annie. Poate că asta îi atrăsese numaidecît atenția directoarei: Annie părea mai mică decît vîrsta ei, așa că ar fi fost mai bine dacă spunea că e sora mea mai mare... Și-apoi bluzonul ei din piele și mai ales blugii spălăciți, atît de rari pe vremea aceea... Mathildei, în schimb, nu i se putea reproșa nimic. O bătrînă doamnă ca atîtea altele, cu îmbrăcăminte cernită, cu o camelie prinsă-n piept, cu accentul ei din Nîmes... Micuța Hélène, în schimb, se îmbrăca uneori destul de nostim cînd ne lua cu ea la biserică ori pe la negustorii din sat: pantaloni de călărie cu cizme, bluze cu mîneci bufante și strînse la încheietura mîinii, un băț de ski negru și chiar un bolero încrustat cu sidef... Ghiceai care-i fusese meseria. Cu toate astea, proprietarul chioșcului de ziare, la fel ca și cofetarul, păreau să țină mult la ea și-i dădeau totdeauna binețe cu multă politețe:

— Bună ziua, domnișoară Toch... La revedere, domnișoară Toch... Doamnișoara Toch ce dorește?...

Iar Albă-ca-Zăpada ce cusur avea? Firea ei tăcută, cocul negru și ochii de culoare atît de deschisă inspirau respect. Fără îndoială că directoarea școlii „Ioana D'Arc" se întreba de ce fata asta venea să mă ia de la școală și nu mama; și de ce eu nu mă întorceam de unul singur acasă ca toți ceilalți colegi ai mei. Trebuie să-și fi închipuit că sîntem bogați.

Cine știe? O fi fost de-ajuns ca directoarea s-o vadă pe Annie, ca să nu aibă încredere în noi. Eu însumi surprinsesem într-o seară cîteva frînturi de conversație între micuța Hélène și Mathilde. Annie nu se întorsese încă de la Paris cu mașinuța ei, iar Mathilde părea îngrijorată.

— E în stare de orice, spusese Mathilde dusă pe gînduri. Știi bine, Linon, că are creștetul încins.

— Nu poate face nimic grav, spusese micuța Hélène.

Mathilde tăcuse o vreme, apoi spusese:

— Știi, Linon, oamenii care vin la noi sînt destul de suspecți la o adică...

Fața micuței Hélène se împietri.

— Suspecți oamenii care vin la noi? Ce vrei să spui, Thilda?

Avea o voce aspră pe care nu i-o cunoșteam.

— Nu te supăra, Linon, spusese Mathilde, temătoare și supusă.

Nu mai era aceeași femeie care-mi spunea „nerodule fericit".

Din ziua aceea, m-am gîndit că Annie, în timp ce lipsea, nu-și prăpădea tot timpul să plîngă noaptea întreagă la Carroll's. Făcea poate lucruri grave. Mai tîrziu, cînd am întrebat ce s-a întîmplat, mi s-a răspuns: „Ceva foarte grav", și era ca ecoul unor cuvinte pe care le mai auzisem. Dar în seara aceea, expresia „creștet încins" mă îngrijora. Degeaba mă tot uitam la fața lui Annie, nu vedeam pe ea decît blîndețe. Dincolo de ochii aceia limpezi și de zîmbetul ei, mai era și un creștet încins, prin urmare?

Eram acum elev la școala comunală din sat, ceva mai departe decît școala „Ioana D'Arc". Trebuia s-o iei pe strada Doctor-Dordaine pînă la capăt, apoi să treci șoseaua, care cobora pînă la primărie și la trecerea de nivel. O poartă mare de fier, din două părți, dădea spre curtea de recreație.

Și aici trebuia să purtăm șorțuri cenușii, dar curtea nu era acoperită cu zgură. Ci doar cu pămînt. Învățătorul ținea mult la mine și, în fiecare dimineață, mă punea să citesc clasei o poezie. Într-o zi, micuța Hélène a venit să mă ia, în locul Albei-ca-Zăpada. Era îmbrăcată cu pantalonii de călărie, cizmele și haina aceea căreia eu îi spuneam „Haină de *cow-boy* ". Dăduse mîna cu învățătorul, zicîndu-i că e mătușa mea.

— Nepotul dumneavoastră citește foarte bine poezii, spusese învățătorul.

Citeam de fiecare dată aceeași poezie, cea pe care fratele meu și cu mine o știam pe de rost:

O, cîți matrozi, cîți căpitani...[1]

---

[1] ***O combien de marins,combien de capitaines...*** Primul vers al poeziei *Oceano Nox*, de Victor Hugo, aparținînd ciclului *Les Rayons et les Ombres*, 1836.

Aveam colegi buni aici în clasă: pe băiatul florarului de pe strada Doctor-Dordaine, pe băiatul farmacistului, și-mi amintesc de dimineața cînd am aflat că tatăl lui s-a spînzurat... pe băiatul brutarului din cătunul Mets, a cărui soră era de vîrsta mea și avea păr blond și ondulat, ce-i ajungea pînă-n călcîie.

De multe ori Albă-ca-Zăpada nu venea să mă ia: știa că mă întorc împreună cu băiatul florarului, vecinul nostru. După ce ieșeam de la școală, în după-amiezele cînd nu aveam teme de făcut, ne duceam cu ceata la celălalt capăt al satului, dincolo de castel și de gară, pînă la moara cea mare de apă, aflată pe malul rîului Bièvre. Continua să meargă, deși părea veche și părăsită. Joia, îl luam acolo și pe fratele meu, atunci cînd nepotul lui Frede nu venea. Era o aventură pe care trebuia s-o ținem secretă. Ne strecuram prin spărtura din zid și ne așezam pe pămînt, unul lîngă altul. Roata cea mare se învîrtea. Auzeam un zbîrnîit de motor și un zgomot de cascadă. Era răcoare acolo, iar aerul pe care-l respiram avea o mireasmă de apă și de ierburi jilave. Roata aceea mare care lucea prin semiîntuneric ne speria cumva, dar nu ne puteam împiedica s-o privim cum se învîrte, stînd strînși unii în alții, cu mîinile ținîndu-ne genunchii.

Tata ne vizita între două călătorii la Brazzaville. El nu conducea și, cum trebuia ca cineva să-l aducă de la Paris pînă în sat cu mașina, prietenii lui, rînd pe rînd, îl însoțeau: Annet Badel, Sacha Gordine, Robert Fly, Jacques Boudot-Lamotte, Georges Giorgini, Geza Pellmont, grăsanul de Lucien P., care se așeza într-un fotoliu din salon și, de fiecare dată, ne temeam ca fotoliul să nu se prăbușească ori să nu se rupă, într-atît era de mătăhălos; Stioppa de D., care purta monoclu și o blană, și-al cărui păr era atît de încleiat de briantină, că lăsa pete pe canapelele sau pereții de care Stioppa își sprijinea ceafa.

Vizitele astea aveau loc joia, iar tata ne invita să prînzim la hanul „Robin Hood". Annie și micuța Hélène nu erau acasă. Mathilde în schimb rămînea acasă. Doar Albă-ca-Zăpada ne însoțea pentru prînz. Și, uneori, nepotul lui Frede.

Tata fusese un client vechi al hanului „Robin Hood", pe vremuri. Îi vorbi despre asta în timpul unei mese prietenului lui, Geza Pellmont, iar eu le ascultam conversația.

— Ți-aduci aminte?... zisese Pellmont. Veneam aici cu Eliot Salter...

— Castelul e o ruină, spusese tata.

Castelul se afla la capătul străzii Doctor-Dordaine, opus școlii „Ioana D'Arc". Pe grilajul întredeschis, se afla o placă de lemn pe jumătate putredă, pe care se mai putea citi: „Proprietate rechiziționată de către Armata americană pentru brigadierul general Franck Allen". Joia, ne strecuram prin poarta întredeschisă. Pe pajiștea cu iarbă înaltă, ne afundam aproape pînă la brîu. În fund, se înălța un castel stil Ludovic al XIII-lea, a cărui fațadă era mărginită de două pavilioane ceva mai ieșite în afară. Am aflat însă mai tîrziu că fusese construit la finele secolului al XIX-lea. Înălțam zmeul pe pajiște, un zmeu din pînză roșie și albastră, în formă de aeroplan. Ne căzneam rău de tot pînă să-l facem să se înalțe. Colo, la dreapta castelului, pe o colină plantată cu pini, o bancă de piatră pe care se așeza Albă-ca-Zăpada... Citea *Noir et Blanc* ori tricota, în timp ce noi ne cățăram pe crengile pinilor. Dar pe fratele meu și pe mine ne apuca amețeala, doar nepotul lui Frede putea ajunge pînă-n vîrful copacilor.

Pe la mijlocul după-amiezii, o apucam pe poteca ce pornea de la colină și ne afundam în pădure, însoțiți de Albă-ca-Zăpada. Mergeam pînă la cătunul Mets. Toamna, adunam castane. Brutarul din Mets era tatăl unuia dintre colegii mei de clasă și, de fiecare dată cînd intram la el în prăvălie, sora prietenului meu se afla acolo, și-i admiram părul blond și ondulat ce-i ajungea pînă-n călcîie. Apoi ne întorceam pe-același drum. În amurg, fațada și cele două pavilioane ieșite în afară ale castelului căpătau o înfățișare sinistră, făcînd să ne bată inima, fratelui meu și mie.

— Ne ducem să vedem castelul?

Erau cuvintele pe care tata le rostea de fiecare dată după-prînz. Și ca și-n celelalte joi, o luam pe strada Doctor-Dordaine, ne strecuram pe pajiște prin grilajul întredeschis al porții. Atîta doar că în aceste zile tata și cu unul dintre prietenii lui: Badel, Gordine, Stioppa sau Robert Fly ne însoțeau.

Albă-ca-Zăpada se ducea să se-așeze pe bancă, la poalele pinilor, la locul ei obișnuit. Tata se apropia de castel, îi contempla fațada și ferestrele înalte, astupate. Împingea ușa de la intrare și pătrundeam într-un hol ale cărui dale dispăreau sub pietriș și frunze uscate. În fundul holului, colivia unui ascensor.

— Da, l-am cunoscut pe proprietarul castelului, spunea tata.

Vedea cît de colo că pe fratele meu și pe mine treaba ne interesa. Și-atunci începea să ne spună povestea lui Eliot Salter, marchiz de Caussade, care, la vîrsta de douăzeci de ani, în timpul primului război, fusese un erou al aviației. Pe urmă se căsătorise cu o argentiniană și devenise regele armaniacului. Armaniacul, spunea tata, era un alcool pe care Salter, marchiz de Caussade, îl fabrica și-l vindea în sticle foarte frumoase, cu camioanele. Îl ajutam să descarce toate camioanele, spunea tata. Treptat, treptat, număram lăzile. Cumpărase castelul ăsta.

Dispăruse la sfîrşitul războiului împreună cu soţia lui, dar nu era mort şi-avea să se-ntoarcă într-o bună zi.

Tata desprinsese cu precauţie un mic afiş lipit pe uşa de la intrare, în interior. Şi mi-l dăruise mie. Şi azi mai pot spune pe de rost textul, fără urmă de şovăială:

Confiscare a profiturilor ilicite
marţi 23 iulie la 14 h.
Aflătoare în cătunul Mets.
Magnific domeniu
cuprinzînd castel şi 300 hectare de pădure.

— Fiţi cu ochii pe castel, copii, spunea tata. Marchizul o să se-ntoarcă mai repede decît s-ar putea crede...

Şi, înainte de-a se urca în maşina amicului care-i slujea drept şofer în ziua aceea, îşi lua rămas bun printr-un gest distrat al mîinii, pe care încă o mai vedeam fluturînd molatec prin geam, cînd maşina pornea să se-ndrepte spre Paris.

Am luat hotărîrea, fratele meu şi cu mine, să ne ducem să vizităm castelul, noaptea. Trebuia să aşteptăm ca toată lumea din casă să adoarmă. Camera Mathildei se afla la parterul unui minuscul pavilion din fundul curţii: nici un pericol că ne-ar fi putut prinde. Camera micuţei Hélène era la primul etaj, la celălalt capăt al coridorului, iar cea a Albei-ca-Zăpada lîngă camera noastră. Parchetul de pe coridor scîrţîia un pic, dar, odată ajunşi în josul scării, nu mai aveam de ce ne teme, iar calea era liberă. Am fi ales o noapte cînd Annie n-ar fi fost acolo — deoarece se culca foarte tîrziu — o noapte în care ar fi plîns la Carroll's.

Luasem lanterna din dulapul de la bucătărie, o lanternă din metal argintat, ce răspîndea o lumină galbenă. Şi ne îmbrăcam. Ne păstram bluzele de la pijama sub un pulover. Ca să rămînem treji, vorbeam despre Eliot Salter, marchiz de Caussade. Făceam, fiecare la rîndul lui, presupunerile cele mai diferite în legătură cu el. Fratele meu era de părere că, în nopţile cînd venea la castel, sosea la gara din sat cu ultimul tren dinspre Paris, cel de la unsprezece treizeci noaptea, al cărui zgomot cadenţat îl puteam auzi de la fereastra camerei noastre. În felul ăsta nu atrăgea atenţia asupra lui şi evita să parcheze maşina, ce-ar fi

părut suspectă, în fața gardului de metal al castelului. Pe jos, ca un simplu hoinar în plimbare, venea, pentru o noapte, pe domeniul lui.

Împărtășeam aceeași părere amîndoi: Eliot Salter, marchiz de Caussade, se afla în nopțile acelea în holul castelului. Înainte de venirea lui, frunzele uscate și pietrișul erau măturate, apoi puse la loc, ca să nu se vadă nici o urmă a trecerii lui pe-acolo. Iar cel care pregătea astfel vizita stăpînului său era paznicul de vînătoare din Mets. Locuia în pădure, între cătun și marginea aerodromului din Villacoublay. Îl întîlneam adesea în timpul plimbărilor noastre alături de Albă-ca-Zăpada. L-am întrebat pe băiatul brutarului care era numele acestui servitor credincios ce știa să-și păstreze taina: Grosclaude.

Nu din întîmplare locuia Grosclaude acolo. Descoperisem, în acea parte a pădurii care mărginea aerodromul, o pistă de aterizare lăsată în părăsire, cu un hangar mare. Marchizul folosea pista aceea, noaptea, ca să plece cu avionul spre o destinație îndepărtată — o insulă din mările Sudului. După o vreme, se-ntorcea de acolo. Iar Grosclaude, în nopțile acelea, punea pe pistă mici semnale luminoase, pentru ca marchizul să poată ateriza fără dificultate.

Marchizul sta așezat într-un fotoliu de catifea verde, în fața căminului masiv în care Grosclaude făcuse focul. În spatele lui, se vedea pusă masa: sfeșnice de argint, dantele și cristaluri. Fratele meu și cu mine pătrundeam în hol. Care nu era luminat decît de focul din cămin și de flacăra lumînărilor. Grosclaude ne vedea cel dintîi. Venea spre noi, cu cizmele și pantalonii lui de călărie.

— Ce faceți aici?

Vocea îi era amenințătoare. Ne-ar fi tras cîte o pereche de palme la fiecare, apoi ne-ar fi împins afară. Era mai bine ca, de cum am fi pătruns în hol, să ne îndreptăm cît mai repede cu putință spre marchizul de Caussade și să-i vorbim. Și voiam să pregătim dinainte ceea ce urma să-i spunem:

— Venim să vă vedem pentru că sînteți un prieten de-al tatii. Pe urmă, fiecare la rîndul lui aveam să-i spunem:

— Bună seara, domnule marchiz.

Iar eu aș adăuga:

— Știm că sînteți regele armaniacului.

Un amănunt însă îmi stîrnea multe temeri: clipa cînd marchizul Eliot Slater de Caussade avea să-și întoarcă fața spre noi. Tata povestise că în timpul unei lupte aeriene din primul război, îi arsese fața, iar el își ascundea arsura acoperind-o cu un fard de culoare galben-brună. Iar acolo în hol, la flacăra lumînărilor și a focului din cămin, fața aceea trebuie să fi stîrnit teama. Dar în sfîrșit aveam să văd ceea ce încercam să văd dincolo de zîmbetul și de ochii de culoare deschisă ai lui Annie: un creștet încins[1].

Am coborît pe scări în vîrful picioarelor și cu pantofii în mînă. Ceasul deșteptător de la bucătărie arăta ora unsprezece și douăzeci și cinci de minute. Am închis încetișor ușa de la intrare, ca și portița grilajului ce da pe strada Doctor-Dordaine. Stînd pe marginea trotuarului, ne legam șireturile. Zgomotul trenului se apropia. Avea să intre în gară peste cîteva minute, nelăsînd pe peron decît un singur pasager: Eliot Salter, marchiz de Caussade și rege al armaniacului.

Alegeam nopți în care era senin, cu cerul luminat de stele și de pătrarul lunii. După ce ne legam șireturile, cu lanterna ascunsă de mine între pulover și haină, trebuia să mergem pînă la castel. Strada pustie sub lumina lunii, tăcerea și senzația că părăsisem casa pentru totdeauna ne făcea ca, încet-încet, să rărim pasul. După vreo cincizeci de metri, ne întorceam îndărăt.

Acum ne dezlegam șireturile și închideam după noi ușa de la intrare. Ceasul deșteptător din bucătărie arăta ora douăsprezece fără un sfert noaptea. Puneam lanterna la loc în dulap și urcam scările în vîrful picioarelor.

---

[1] Joc de cuvinte în original: *une tête brûlée*, adică *ars*, la propriu, dar și „înfierbîntat", la figurat.

Ghemuiţi în paturile noastre gemene, încercam o oarecare uşurare. Vorbeam cu glas scăzut despre marchiz, şi fiecare dintre noi găsea cîte un amănunt nou. Era trecut de miezul nopţii şi-acolo, în hol, Grosclaude îi servea supeul. Data viitoare, înainte de-a face cale-ntoarsă, aveam să mergem ceva mai departe decît în noaptea asta pe strada Doctor-Dordaine. Aveam să mergem pînă la aşezămîntul maicilor. Iar data următoare, încă şi mai departe, pînă la fermă şi la prăvălia coaforului. Iar data cealaltă, încă şi mai departe. În fiecare noapte, cîte-o nouă etapă. Ne vor mai rămîne doar cîteva zeci de metri de străbătut, şi-aveam să ajungem în faţa grilajului de la castel. Data viitoare... Adormeam pînă la urmă.

Foarte repede, văzusem că Annie şi micuţa Hélène primeau în casă oameni la fel de misterioşi şi vrednici de interes ca şi Eliot Salter, marchiz de Caussade.

Annie să fi întreţinut relaţii amicale cu ei? Sau micuţa Hélène? Şi una şi cealaltă, cred. Mathilde, însă, păstra un fel de rezervă în prezenţa lor, iar deseori se ducea la ea în cameră. Poate că oamenii aceia o intimidau sau poate că nu simţea nici un fel de simpatie pentru ei.

Încerc astăzi să inventariez toate feţele pe care le-am văzut sub portic şi în salon — fără să le pot identifica pe cele mai multe dintre ele. Atîta pagubă. Dacă aş pune un nume pe cele vreo zece feţe care mi se perindă prin minte, aş stingheri cele cîteva persoane care astăzi încă mai sînt în viaţă. Şi-ar aduce aminte că frecventau persoane îndoielnice.

Cei al căror chip rămîne foarte limpede sînt Roger Vincent, Jean D. şi Andrée K., despre care se spunea că e „nevasta unui mare doctor". Veneau la noi în casă de vreo două-trei ori pe săptămînă. Se duceau să prînzească la hanul „Robin Hood" împreună cu Annie şi micuţa Hélène şi, după prînz, mai rămîneau o vreme în salon. Sau cinau la noi.

Uneori, Jean D. venea singur. Annie îl aducea de la Paris în maşinuţa ei. El părea cel mai apropiat de Annie şi fără îndoială

că el i-i prezentase pe ceilalți doi. Jean D. și Annie aveau aceeași vîrstă. Cînd Jean D. venea la noi în vizită însoțit de Roger Vincent, totdeauna soseau în mașina americană decapotabilă a lui Roger Vincent. Andrée K. îi întovărășea cînd și cînd și sta pe scaunul din față al mașinii americane, lîngă Roger Vincent; Jean D., pe bancheta din spate. Roger Vincent trebuie să fi avut cam patruzeci și cinci de ani pe-atunci, iar Andrée K. treizeci și cinci.

Îmi amintesc de prima oară cînd am văzut mașina americană a lui Roger Vincent parcată în fața casei. Era pe la prînz, după școală. Încă nu fusesem dat afară de la școala „Ioana D'Arc". De departe, mașina aceea enormă, decapotabilă, a cărei caroserie bej și scaunele învelite în piele roșie luceau în soare, ne impresionase atît de mult pe fratele meu și pe mine, de parcă ne-am fi pomenit, dînd colțul unei străzi, față în față cu marchizul de Caussade. De altfel, avusesem aceeași idee amîndoi, în clipa aceea, după cum aveam să ne-o mărturisim mai tîrziu: mașina era a marchizului de Caussade, care se întorsese în sat după toate aventurile lui, și pe care tata îl rugase să ne facă o vizită.

Am întrebat-o pe Albă-ca-Zăpada:

— A cui e mașina asta?

— A unui prieten de-al nașei tale.

Ea totdeauna îi spunea lui Annie „nașa ta", și așa și era, într-adevăr, fusesem amîndoi botezați cu un an în urmă la biserica Saint-Martin din Biarritz, iar mama o pusese pe Annie să-mi fie nașă.

Cînd am intrat înăuntru, ușa de la salon era deschisă iar Roger Vincent. sta pe canapea, în fața *bow-window*-ului.

— Veniți să dați bună ziua, a spus micuța Hélène.

Termină de umplut trei pahare apoi astupă la loc una din carafele de lichior cu plăcuţă din email. Annie vorbea la telefon.

Roger Vincent s-a ridicat. Mi s-a părut foarte înalt. Era îmbrăcat într-un costum din stofă englezească. Avea părul alb, bine pieptănat şi dat pe spate, dar n-avea înfăţişare de bătrîn. S-a aplecat spre noi. Ne zîmbea.

— Bună ziua, copii...

A dat mîna cu fiecare din noi în parte. Eu mi-am pus ghiozdanul jos, ca să dau mîna cu el. Eram îmbrăcat în şorţul de culoare cenuşie.

— Vii de la şcoală?

Am răspuns:

— Da.

— Merge bine cu şcoala?

— Da.

Annie pusese jos receptorul telefonului şi venise spre noi, împreună cu micuţa Hélène, care a pus tava cu păhăruţele de lichior pe măsuţa joasă din faţa canapelei. I-a întins un pahar lui Roger Vincent.

— Patoche şi fratele lui locuiesc aici, a spus Annie.

— Dacă-i aşa, în sănătatea lui Patoche şi a fratelui lui, a spus Roger Vincent ridicînd paharul şi zîmbind larg.

Zîmbetul ăsta a rămas în mintea mea drept principala caracteristică a lui Roger Vincent: totdeauna îi înflorea pe buze. Roger Vincent era tot timpul învăluit în acest zîmbet, care nu era jovial, ci distant, visător, nimbîndu-l ca o ceaţă foarte uşoară. Era ceva ca o surdină în zîmbetul, în vocea, în ţinuta lui. Roger Vincent niciodată nu făcea zgomot. Nu-l auzeai venind şi, cînd te întorceai, îl vedeai în spatele tău. De la fereastra camerei noastre, l-am văzut uneori sosind la volanul maşinii lui americane. Aceasta se oprea în faţa casei asemeni unei vedete care, cu motorul oprit, e dusă de resac şi acostează pe nesimţite la ţărm. Roger Vincent ieşea din maşină cu gesturi

lente, cu zîmbetul pe buze. Niciodată nu trîntea portiera, ci o închidea încetişor.

În ziua aceea, după prînzul pe care l-am luat împreună cu Albă-ca-Zăpada în bucătărie, ei încă mai erau în salon. Cît despre Mathilde, ea se ocupa de tufa de trandafir pe care o plantase pe prima terasă a grădinii, lîngă mormîntul doctorului Guillotin.

Îmi ţineam ghiozdanul în mînă, şi Albă-ca-Zăpada se pregătea să mă însoţească pînă la şcoala „Ioana D'Arc", pentru orele de după-amiază, cînd Annie, care se ivise în uşa de la salon, mi-a spus:

— Spor la treabă, Patoche...

În spatele ei, îi vedeam pe micuţa Hélène şi pe Roger Vincent care zîmbea cu zîmbetul lui neclintit. Cu siguranţă că voiau să se ducă la hanul „Robin Hood", să mănînce de prînz.

— Te duci la şcoală pe jos? m-a întrebat Roger Vincent.

— Da.

Pînă şi cînd vorbea, zîmbea.

— Te duc cu maşina, dacă vrei...

— Ai văzut maşina lui Roger Vincent? m-a întrebat Annie.

— Da.

Annie, totdeauna i-a spus „Roger Vincent", cu o afecţiune respectuoasă, ca şi cum numele şi prenumele lui n-ar fi putut fi despărţite. O auzeam zicînd la telefon: „Alo, Roger Vincent... Bună ziua, Roger Vincent..." Îi vorbea cu dumneata. Îl admirau mult, ea şi cu Jean D. Şi Jean D. îi spunea „Roger Vincent". Annie şi Jean D. vorbeau amîndoi despre el şi păreau că-şi povestesc „întîmplări cu Roger Vincent", aşa cum povesteşti legende vechi. Andrée K., „nevasta marelui doctor", îi spunea doar Roger şi-l tutuia.

— Îţi face plăcere să te duc la şcoală cu maşina asta? m-a întrebat Roger Vincent.

Ghicise ce voiam, fratele meu şi cu mine. Aşa că ne-am aşezat amîndoi pe scaunul din faţă, lîngă el.

A manevrat un maiestuos marşarier pe aleea aflată în pantă lină, apoi maşina a luat-o pe strada Doctor-Dordaine.

Lunecam pe o apă netedă. Nu auzeam zgomotul motorului. Pentru prima oară mergeam într-o maşină decapotabilă, fratele meu şi cu mine. Şi era atît de mare maşina asta, că ocupa toată lărgimea străzii cu balansul ei.

— Aici e şcoala mea...

A oprit maşina şi, întinzînd mîna, a deschis chiar el portiera, ca să pot ieşi.

— Curaj, Patoche.

Eram mîndru că-mi spune „Patoche", ca şi cum m-ar fi cunoscut de multă vreme. Fratele meu sta acum de unul singur lîngă el, şi părea încă şi mai micuţ pe tot scaunul acela mare, îmbrăcat în piele roşie. M-am întors înainte de-a intra în curtea şcolii „Ioana D'Arc". Roger Vincent mi-a făcut un semn din mînă. Şi zîmbea.

Cît despre Jean D., el n-avea maşină americană decapotabilă, ci un ceas mare de mînă pe-al cărui cadran se putea citi secunda, minutul, ora, ziua, luna şi anul. Ne explica mecanismul complicat al acestui ceas cu o mulţime de rotiţe. Era mult mai apropiat de noi decît Roger Vincent. Şi mai tînăr.

Purta un bluzon din piele de căprioară, pulovere sport, cu guler pe gît, pantofi cu talpă de crep... Şi el era înalt şi subţire. Părul negru şi o faţă cu trăsături regulate. Cînd ochii lui căprui poposeau asupra noastră, un amestec de şmecherie şi tristeţe îi lumina privirea. Ţinea ochii larg deschişi, ca şi cum s-ar fi mirat de toate. Îl invidiam pentru felul cum era tuns: păr lung, în timp ce pe mine frizerul mă tundea din două în două săptămîni şi atît de scurt, încît mă înţepam cînd îmi treceam mîna peste cap şi pe deasupra urechilor. Dar nu puteam să spun nimic. Frizerul apuca maşina de tuns fără să-mi ceară părerea.

Jean D. venea mai des pe la noi decît ceilalţi. Annie îl aducea totdeauna cu maşinuţa ei. Prînzea împreună cu noi şi se aşeza alături de Annie, la masa cea mare din sufragerie. Mathilde îi spunea „micul meu Jean" şi nu avea faţă de el reţinerea pe

care-o manifesta față de ceilalți vizitatori. Micuței Hélène el îi spunea „Linon", — așa cum îi spunea și Mathilde. Totdeauna o întîmpina așa: „Merge, Linon?" iar mie îmi spunea „Patoche", ca și Annie.

Ne-a împrumutat ceasul lui, fratelui meu și mie. Îl puteam purta, fiecare la rîndul lui, cîte-o săptămînă. Cureaua din piele era prea largă, așa că a făcut o gaură, ca să ne strîngă bine încheietura mîinii. Am purtat ceasul cu mine la școala „Ioana D'Arc" și l-am arătat colegilor mei de clasă, care făcuseră roată în jurul meu în ziua aceea. Poate că directoarea a văzut ceasul acela uriaș la mîna mea, m-o fi văzut de la fereastra ei coborînd și din mașina americană a lui Roger Vincent... Și-atunci s-o fi gîndit că-i prea de tot și că locul meu nu era la școala „Ioana D'Arc".

— Ce fel de cărți citești tu? m-a întrebat într-o zi Jean D.

Toți ai casei luau cafeaua în salon, după masa de prînz: Annie, Mathilde, micuța Hélène și Albă-ca-Zăpada. Era într-o zi de joi. O așteptam pe Frede, care trebuia să vină cu nepotul ei. Fratele meu și cu mine luasem hotărîrea ca în după-amiaza aceea să pătrundem în holul castelului, așa cum făcusem împreună cu tata. Prezența alături de noi a nepotului lui Frede ne dădea curaj pentru a întreprinde aventura.

— Patoche citește mult, a răspuns Annie. Nu-i așa, Albă-ca-Zăpada?

— Citește mult prea mult pentru vîrsta lui, a răspuns Albă-ca-Zăpada.

Fratele meu și cu mine am muiat cîte-o bucățică de zahăr în ceașca de cafea a lui Annie și am ronțăit-o, așa cum se cădea pentru vîrsta noastră. Pe urmă, după ce-și vor fi băut cafeaua, Mathilde avea să le ghicească în ceștile goale, în „zațul cafelei", cum spunea ea.

— Dar ce anume citești? a întrebat Jean D.

I-am răspuns că citesc cărți din „Biblioteca verde": Jules Verne, *Ultimul mohican* [1]... dar preferam *Cei trei Mușchetari* [2] din cauza florii de crin tatuată pe umărul lui Milady.

— Ar trebui să citești cărți din „Seria neagră" [3], a zis Jean D.

— Ești nebun, Jean... a protestat Annie rîzînd. Patoche e prea mic pentru cărțile din „Seria neagră"...

— Are tot timpul să citească titluri din „Seria neagră", a adăugat și micuța Hélène.

Pe cît se pare, nici Mathilde, nici Albă-ca-Zăpada nu știau ce înseamnă cuvintele „Seria neagră". Tăceau.

Peste cîteva zile, Jean D. a venit iar la noi, adus de Annie în mașinuța ei. Ploua în după-amiaza aceea tîrzie, iar Jean D. purta o canadiană. Fratele meu și cu mine ascultam o emisiune la radio, stînd amîndoi la masa din sufragerie, iar cînd l-am văzut intrînd împreună cu Annie, ne-am ridicat în picioare ca să-i dăm bună ziua.

— Uite, a zis Jean D., ți-am adus o „Serie neagră"...

A scos din buzunarul canadienei o carte cu copertă galbenă și mi-a întins-o.

— Nu-l lua în seamă, Patoche...a spus Annie. Glumește... Nu-i o carte pentru tine...

Jean D. mă privea cu ochii lui puțin cam căscați, cu privirea afectuoasă și tristă. Uneori aveam impresia că e un copil, ca și noi. Annie îi vorbea pe-același ton ca și nouă.

— Ba da... a spus Jean D. sînt sigur că o să te intereseze cartea asta.

---

[1] Roman datînd din 1826, al scriitorului american Fenimore Cooper (1789-1851).

[2] Celebrul roman (1844) al lui Alexandre Dumas-tatăl (1802-1870).

[3] Colecție de mare succes a Ed. Gallimard, cuprinzînd romane polițiste și de aventuri caracterizate prin cota ridicată de suspans și abundența de scene violente sau macabre. La marea popularitate a colecției au contribuit numeroasele ecranizări care s-au bucurat de distribuții prestigioase.

Am luat-o ca să nu-l necăjesc, și chiar și azi, de cîte ori dau peste una din acele coperți cu carton galben și negru, aud parcă ecoul unei voci joase, un pic cam tărăgănată, vocea lui Jean D. care ne tot spunea în seara aceea, fratelui meu și mie, titlul scris pe cartea ce mi-o adusese: *Nu v-atingeți de mangoți*.[4]

Să fi fost tot în aceeași zi? Ploua. Ne-am dus împreună cu Albă-ca-Zăpada la chioșcul de ziare pentru că voia să cumpere plicuri și hîrtie de scris. Cînd am ieșit din casă, Annie și Jean D. stăteau amîndoi în mica mașină a lui Annie, parcată în fața ușii.

Vorbeau și erau atît de absorbiți de cele ce-și spuneau, că nici nu ne-au văzut. Și totuși, le făcusem semn cu mîna. Jean D. își scoborîse gulerul de la canadiană. Cînd ne-am întors, se aflau tot în mașină. M-am aplecat spre ei dar nici nu s-au uitat la mine. Vorbeau și aveau și unul și celălalt fața îngrijorată.

Micuța Hélène făcea o pasiență pe masa din sufragerie, în timp ce asculta la radio. Mathilde trebuie să fi fost la ea în cameră. Am urcat și noi în camera noastră, fratele meu și cu mine. Mă uitam pe fereastră la mașinuța lui Annie, cum stă în ploaie. Au rămas acolo, înăuntru, tot vorbind, pînă la vremea cinei. Ce secrete și-or fi putut spune?

---

4 În original: *Touchez pas au grisbi*. Roman polițist de Albert Simonin (1905-1980), apărut în 1953, celebru pentru a fi introdus în literatură argoul din lumea declasaților, deschizînd astfel drumul nu mai puțin iluștrilor Frédéric Dard (San Antonio) și Jean Vautrin.

Roger Vincent și Jean D. veneau deseori să cineze la noi acasă, împreună cu Andrée K. Alți invitați soseau după cină. Rămîneau cu toții pînă foarte tîrziu în salon, în nopțile acelea. De la noi din cameră, auzeam frînturi de voci și rîsete. Și telefonul sunînd. Și soneria de la intrare. Noi mîncam la șapte și jumătate, în bucătărie, împreună cu Albă-ca-Zăpada. Masa din sufragerie era gata pusă pentru Roger Vincent, Jean D., Andrée K., Annie, Mathilde și micuța Hélène. Micuța Hélène gătea, și toți spuneau despre ea că e „un adevărat bucătar de lux".

Înainte de-a urca la noi în cameră pentru culcare, ne duceam în salon ca să le dăm bună seara. Eram îmbrăcați în pijama și în halat, două halate din stofă ecosez, dăruite de Annie.

Ceilalți aveau să li se alăture în cursul serii. Nu mă puteam împiedica să nu-i privesc, prin despărțiturile storurilor de la camera noastră, după ce Albă-ca-Zăpada stingea lumina și ne ura noapte bună. Veneau rînd pe rînd și sunau la ușă. Le vedeam bine fețele la lumina puternică a becului de la peron. Unele mi s-au întipărit în minte pentru totdeauna. Și mă mir că polițiștii nu mi-au pus întrebări: doar se știe că copiii privesc. Și trag cu urechea.

— Aveți niște halate tare frumoase, spunea Roger Vincent. Și zîmbea.

Mai întîi dădeam mîna cu Andrée K., care sta totdeauna în fotoliul tapisat cu o stofă înflorată, lîngă telefon. I se telefona în timp ce era la noi. Micuța Hélène, care ridica receptorul, spunea:

— Andrée, e pentru tine...

Andrée K. ne întindea mîna într-un gest plin de dezinvoltură. Zîmbea și ea, dar zîmbetul ei ținea mai puțin decît cel al lui Roger Vincent.

— Noapte bună, copii.

Avea fața presărată cu pistrui, pomeții ieșiți în afară, ochi verzi, păr castaniu-deschis tuns scurt, cu breton. Fuma mult.

Dădeam mîna cu Roger Vincent care zîmbea întruna. Apoi cu Jean D. Le sărutam pe Annie și pe micuța Hélène. Înainte de-a ieși din salon, duși de Albă-ca-Zăpada, Roger Vincent ne mai complimenta încă o dată pentru spendoarea noastră de halate.

Ne aflam în josul scării, cînd Jean D. își vîra capul prin ușa întredeschisă a salonului și ne ura:

— Somn ușor.

Și ne privea cu ochii lui afectuoși, un pic cam căscați. Ne făcea cu ochiul și ne spunea cu voce joasă, ca și cum ar fi fost vorba de-un secret între noi:

— Nu v-atingeți de mangoți.

Într-o joie, Albă-ca-Zăpada și-a luat ziua ei liberă. Se ducea să vadă pe cineva din familie la Paris, și plecase împreună cu Annie și Mathilde după prînz, în mașina cea mică. Rămăsesem singuri, sub supravegherea micuței Hélène. Ne jucam în grădină și ne căzneam să ridicăm un cort, pe care mi-l dăruise la ultima aniversare a zilei mele de naștere. Pe la mijlocul după-amiezii, Roger Vincent a venit, singur. El și cu micuța Hélène vorbeau în curte, dar nu-i auzeam. Micuța Hélène ne-a spus că trebuiau să se ducă la Versailles și ne-a zis să venim și noi.

Eram fericiți să mergem iar cu mașina americană a lui Roger Vincent. Era în aprilie, în timpul vacanței de Paști. Micuța Hélène s-a așezat pe scaunul din față. Purta pantalonii de călărie și haina de cow-boy. Fratele meu și cu mine stăteam pe bancheta din spate, iar picioarele noastre nu atingeau podeaua.

Roger Vincent conducea încet. S-a întors spre noi, cu veșnicul lui zîmbet:

— Vreți să dau drumul la radio?

Radio? Prin urmare puteai să asculți radioul în mașina aceea? A apăsat pe un buton de fildeș de la tabloul de bord, și numaidecît am auzit o muzică.

— Mai tare sau mai încet, copii? ne-a întrebat el.

Nu îndrăzneam să-i răspundem. Ascultam muzica ce ieșea din tabloul de bord. Pe urmă o femeie a început să cînte cu voce răgușită.

— Edith cîntă, copii, a spus Roger Vincent. E o prietenă...

A întrebat-o pe micuța Hélène:

— O mai vezi pe Edith?

— Cînd și cînd, a spus micuța Hélène.

Mergeam pe un bulevard mare și am sosit la Versailles. Mașina s-a oprit la un semafor, iar noi admiram pe o peluză, la stînga noastră, un ceas ale cărui cifre erau făcute din straturi de flori.

— Într-altă zi, ne-a spus micuța Hélène, o să vă duc să vizitați castelul.

Și i-a cerut lui Roger Vincent să se oprească în fața unui magazin unde se vindeau mobile vechi.

— Voi, copii, a spus Roger Vincent, rămîneți în mașină. S-o păziți bine...

Eram mîndri să îndeplinim o misiune atît de importantă și pîndeam neîntreruptul du-te-vino al trecătorilor pe trotuar. Îi vedeam prin vitrina magazinului pe Roger Vincent și pe micuța Hélène cum vorbesc cu un bărbat brun, care purta impermeabil și mustață. Au vorbit la nesfîrșit. Uitaseră de noi.

Au ieșit din magazin. Roger Vincent ducea în mînă o valiză din box, pe care a pus-o în portbagaj. S-a așezat la volan, iar micuța Hélène lîngă el. S-a întors spre noi:

— Nimic de semnalat?

— Nu... Nimic... am spus.

— Atunci, cu-atît mai bine, a zis Roger Vincent.

La întoarcere, prin Versailles, am luat-o pe un bulevard la capătul căruia se afla o biserică din cărămidă. Cîteva barăci de bîlci se înălțau pe un tăpșan, în jurul unei instalații de karting, feeric luminată. Roger Vincent a parcat de-a lungul trotuarului.

— Îi ducem să dea un tur, la karting? a întrebat-o pe micuța Hélène.

Așteptam toți patru la marginea pistei. O muzică difuzată de megafoane se auzea foarte tare. Doar trei mașini erau ocupate de clienți, doi dintre ei urmărindu-l pe al treilea și tamponîndu-l dintr-amîndouă părțile deodată, cu strigăte și rîsete. Prăjinile lăsau dîre de scîntei pe plafonul circuitului. Dar ceea ce-mi plăcea cel mai mult erau culorile mașinilor: peruzea, verde-șters, galben, violet, roșu-aprins, mov, roz, albastru-închis... S-au oprit, iar ocupanții lor au plecat de pe pistă. Fratele meu s-a urcat într-o mașină galbenă, împreună cu Roger Vincent, iar eu, cu micuța Hélène, într-una de culoarea peruzelei.

Eram singurii pe circuit și nu ne tamponam. Roger Vincent și micuța Hélène conduceau. Dădeau ocol pistei iar micuța Hélène și cu mine urmam mașina lui Roger Vincent și a fratelui meu. Lunecam în zigzag printre celelalte mașini goale și nemișcate de pe pistă. Muzica se auzea mai încet, iar omul care ne dăduse biletele ne privea trist, stînd în picioare la marginea pistei, ca și cum am fi fost ultimii clienți.

Aproape că se înnoptase. Ne-am oprit la marginea pistei. Am mai privit încă o dată la toate mașinile acelea în culori aprinse. Și am vorbit despre ele, fratele meu și cu mine, după ora de culcare. Am hotărît să instalăm o pistă la noi în curte, a doua zi, cu scînduri vechi din magazie. Firește, nu era ușor să facem rost de-o mașină de karting, dar poate că se puteau găsi din cele vechi, scoase din uz. Culoarea mai cu seamă ne interesa: eu ezitam între mov și peruzea; fratele meu, însă, se simțea ispitit de un verde foarte șters.

Aerul era blînd, iar Roger Vincent nu scoborîse capota mașinii. Îi vorbea micuței Hélène iar mie prea mi-era gîndul la mașinuțele de karting pe care tocmai le descoperisem, ca să ascult ce-și spuneau cei doi oameni mari. Mergeam pe lîngă aerdrom și curînd aveam să facem la stînga și s-o apucăm pe drumul în pantă ce ducea în sat. Au ridicat vocea. Nu se certau, ci pur și simplu vorbeau despre Andrée K.

— Ba da...a spus Roger Vincent. Andrée era în legătură cu banda de pe strada Lauriston...

„Andrée era în legătură cu banda de pe strada Lauriston."

Cuvintele astea m-au izbit. Şi noi, la şcoală, formam o bandă: băiatul florarului, băiatul frizerului şi alţi vreo doi-trei de care nu-mi mai amintesc şi care locuiau cu toţii pe-aceeaşi stradă. Ni se spunea: „Banda de pe strada Doctor-Dordaine". Andrée K. făcea şi ea parte dintr-o bandă, ca şi noi, dar pe o altă stradă. Femeia aceea care ne intimida pe fratele meu şi pe mine, cu coafura ei, cu pistruii, ochii ei verzi, ţigările şi telefoanele ei misterioase, mi se părea, dintr-o dată, mult mai aproape de noi. Roger Vincent şi micuţa Hélène păreau şi ei să cunoască bine „banda de pe strada Lauriston". Mai pe urmă, aveam să mai aud numele acela în convorbirile lor şi m-am obişnuit cu sonoritatea lui. Cîţiva ani mai tîrziu, l-am auzit rostit de tata, dar n-aveam cum să ştiu că „banda de pe strada Lauriston" avea să mă bîntuie atît de mult.

Cînd am sosit pe strada Doctor-Dordaine, maşinuţa lui Annie se afla acolo. În spatele ei, era coşcogeamite motocicleta. Pe coridorul de la intrare, Jean D. ne-a spus că motocicleta era a lui şi că în seara aceea venise pe ea de la Paris pînă la noi acasă. Încă nu-şi scosese canadiana. Ne-a făgăduit că o să ne ia pe motocicletă, cu rîndul, dar că, în seara aceea, era prea tîrziu. Albă-ca-Zăpada avea să se întoarcă a doua zi dimineaţă. Mathilde se dusese la culcare, iar Annie ne-a cerut să urcăm o clipă la noi în cameră pentru că aveau de vorbit între ei. Roger Vincent a intrat în salon, ducînd cu el valiza din box. Micuţa Hélène, Annie şi Jean D. au venit şi ei în urma lui, apoi au închis uşa după ei. Îi văzusem de sus, de pe scări. Ce şi-or fi putut spune, în salon? Am auzit telefonul sunînd.

După o bucată de vreme, Annie ne-a chemat. Am cinat cu toţii împreună la masa din sufragerie: Annie, micuţa Hélène, Jean D., Roger Vincent şi noi doi. În seara aceea, la masă, nu eram îmbrăcaţi în halate, ca de obicei, ci în hainele de zi. Micuţa Hélène gătea bucatele, pentru că era un adevărat bucătar de lux.

Am rămas mai bine de un an pe strada Doctor-Dordaine. Anotimpurile îşi urmează unele altora, în mintea mea. Iarna, la liturghia de la miezul nopţii, am fost copii de cor la biserica din sat. Annie, micuţa Hélène şi Mathilde erau şi ele de faţă. Albă-ca-Zăpada petrecea Crăciunul la ea în familie. Cînd ne-am întors, l-am găsit pe Roger Vincent acasă şi ne-a spus că cineva ne aşteaptă în salon. Fratele meu şi cu mine am intrat şi l-am văzut, stînd în fotoliul cu stòfă înflorată, de lîngă telefon, pe Moş Crăciun. Nu vorbea. Întindea în tăcere spre fiecare din noi pachete învelite în hîrtie argintată. Dar n-am avut timp să le desfacem. S-a ridicat şi ne-a făcut semn să-l urmăm. El şi cu Roger Vincent ne-au dus pînă la uşa cu geamlîc care dădea spre curte. Roger Vincent aprinse becul din curte. Pe scîndurile joase puse de noi unele lîngă altele, se afla o maşinuţă de karting de culoare verde-şters — aşa cum îi plăcea fratelui meu. Pe urmă, am cinat împreună cu ei. Jean D. a venit şi el. Avea aceeaşi înălţime şi aceleaşi gesturi ca şi Moş Crăciun. Şi acelaşi ceas.

Zăpada în curtea de recreaţie a şcolii. Şi ploile scurte din luna martie. Descoperisem că plouă o dată la două zile şi că pot prevesti timpul. Totdeauna nimeream bine. Pentru prima oară în viaţă, ne-am dus la cinema. Cu Albă-ca-Zăpada. Era un film cu

Stan și Bran. Merii din grădină au înflorit. Din nou, mergeam alături de banda de pe strada Doctor-Dordaine pînă la moară, a cărei roată continua să se-nvîrtă. Și înălțatul zmeului a început iar, pe pajiștea din fața castelului. Fratelui meu și mie nu ne mai era teamă să intrăm în holul castelului și să mergem printre pietriș și frunze uscate. Ne vîram, în fund de tot, în ascensor, un ascensor cu ușa din două canaturi, de grilaj, căptușit cu lemn de culoare deschisă și lambrisat, cu banchetă din piele roșie. Nu avea tavan și lumina venea din înaltul coliviei, prin sticla încă intactă. Apăsam pe butoane și ne prefăceam că urcăm la etaje, unde poate că ne aștepta marchizul Eliot Salter de Caussade.

Dar n-a fost văzut în sat, în anul acela. Vremea era foarte călduroasă. Muștele se prindeau de hîrtia încleiată ce atîrna în bucătărie. Am organizat o ieșire la iarbă verde, în pădure, împreună cu Albă-ca-Zăpada și nepotul lui Frede. Dar jocul preferat al fratelui meu și al meu era să încercăm să facem să lunece mașinuța de karting pe scîndurile cele vechi — mașinuță despre care am aflat mai tîrziu că micuța Hélène o procurase prin intermediul unui negustor de bîlci, prieten de-al ei.

De 14 iulie, Roger Vincent ne-a invitat să cinăm la hanul „Robin Hood". Venise de la Paris împreună cu Jean D. și Andrée K. Ocupam o masă în grădina hanului, grădină împodobită cu boschete și statui. Toată lumea se afla de față: Annie, micuța Hélène, Albă-ca-Zăpada și chiar Mathilde. Annie era îmbrăcată în rochia ei de culoare albastru-deschis cu cordon lat, negru, care-i strîngea foarte tare mijlocul. Eu stam alături de Andrée K. și-mi venea să-i pun întrebări despre banda din care făcuse parte, cea de pe strada Lauriston. Dar nu îndrăzneam.

Și toamna... Ne duceam împreună cu Albă-ca-Zăpada să strîngem castane, în pădure. Nu mai aveam vești de la părinții noștri. Ultima ilustrată de la mama era o vedere aeriană a orașului Tunis. Tata ne scrisese din Brazzaville. Pe urmă din Bangui. Și pe urmă nimic. Începea un nou an școlar. Învățătorul, după ora de gimnastică, ne punea să adunăm cu grebla frunzele uscate din curtea de recreație. În curtea de-acasă,

le lăsam să cadă fără să le adunăm, și căpătau o culoare ruginie ce contrasta puternic cu verdele-șters al mașinuței de karting. Care părea încremenită pentru totdeauna în mijlocul unei piste de frunze veștede. Ne așezam în mașinuță, fratele meu și cu mine, iar eu mă sprijineam de volan. Mîine, aveam să descoperim un sistem care s-o facă să lunece. Mîine... Veșnic mîine, ca și vizitele acelea întruna amînate, noaptea, la castelul marchizului de Caussade.

Din nou a avut loc o pană de curent și din nou ne luminam cu o lampă cu ulei în timpul cinei. Sîmbătă seara, Mathilde și Albă-ca-Zăpada făceau focul în căminul din sufragerie și ne lăsau să ascultăm la radio. Uneori, o auzeam cîntînd pe Edith, prietena lui Roger Vincent și a micuței Hélène. Seara, înainte de culcare, răsfoiam albumul micuței Hélène, pe care se afla ea și camarazii ei de lucru. Doi dintre ei mă impresionau: americanul Chester Kingston, cu membre la fel de suple ca din cauciuc, care se disloca atît de bine încît i se spunea „omul din fărîme". Și Alfredo Codona, trapezistul, despre care micuța Hélène ne vorbea adesea, cel care o învățase meserie. Lumea aceea a circului și a *music-hall*-lui era singura în care voiam să trăim mai tîrziu, fratele meu și cu mine, poate fiindcă mama ne lua cu ea, cînd eram mici, în lojele și culisele teatrelor.

Ceilalți continuau să vină la noi acasă. Roger Vincent, Jean D., Andrée K... Și ceilalți care sunau la ușă, seara, și cărora le pîndeam printre despărțiturile storurilor fețele luminate de becul pus la intrare. Voci, rîsete și țîrîitul telefonului. Și Annie cu Jean D., în mașinuța ei, pe ploaie.

În anii următori, nu i-am mai văzut niciodată, în afară de Jean D., o singură dată. Aveam douăzeci de ani. Locuiam într-o cameră de pe strada Coustou, lîngă piața Blanche. Încercam să scriu prima carte. Un prieten mă invitase să cinez într-un restaurant din cartier. Cînd m-am dus, lîngă el se mai aflau doi comeseni: Jean D. și o fată care era cu el.

Jean D. abia dacă îmbătrînise. Cîteva fire cărunte pe la tîmple, dar părul tot lung. Riduri minuscule în jurul ochilor. Nu mai purta canadiană ci un costum gri, foarte elegant. M-am gîndit că nu mai sîntem aceiași, el și cu mine. Tot timpul mesei n-am făcut nici o aluzie la zilele de-odinioară. M-a întrebat cu ce mă ocup. Mă tutuia și-mi spunea Patrick. Cu siguranță că le spusese celorlalți doi că mă cunoaște de multă vreme.

Și eu știam acum despre el ceva mai mult decît pe vremea copilăriei. În anul acela, răpirea unui om politic marocan dăduse din plin apă la moară ziarelor. Unul dintre protagoniștii cazului murise în împrejurări misterioase, pe strada Des Renaudes, în clipa cînd polițiștii forțau ușa. Jean D. era unul dintre prietenii acestui personaj și ultimul care-l văzuse în viață. Depusese mărturie și ziarele vorbiseră despre asta. Articolele însă dădeau și

alte amănunte: Jean D. făcuse, pe vremuri, șapte ani de închisoare. Nu se preciza de ce, dar, judecînd după date, necazurile lui începuseră pe vremea cînd venea pe strada Doctor-Dordaine.

N-am pomenit o vorbă, nici unul dintre noi, despre articolele cu pricina. L-am întrebat numai dacă locuiește la Paris.

— Am un birou în Foburg Saint-Honoré. Ar trebui să vii să mă vezi...

După cină, prietenul meu a plecat. Am rămas singur împreună cu Jean D. și fata care-l însoțea, o brună care trebuie să fi avut cu vreo zece ani mai puțin decît el.

— Să te las undeva?

Deschisese portiera unui Jaguar parcat în fața restaurantului. Aflasem, din ziare, că într-anumte medii i se spunea „Lunganul cu Jaguarul". Încercam, de la începutul cinei, să intru în materie și să-i cer lămuriri în legătură cu un trecut ce rămăsese o enigmă pînă în ziua aceea.

— Din cauza mașinii ăsteia ți se spune „Lunganul cu Jaguarul"? l-am întrebat.

A înălțat din umeri fără să-mi răspundă.

A vrut să-mi vadă camera de pe strada Coustou. El și cu fata au urcat după mine micuța scară al cărei covor roșu, uzat, răspîndea un miros ciudat. Am intrat înăuntru iar fata s-a așezat pe singurul scaun din încăpere, un jilț împletit. Jean D., însă, a rămas în picioare.

Era ciudat să-l vezi în cămăruța aceea, în costumul lui gri foarte elegant, asortat cu o cravată de mătase închisă la culoare. Fata se uita în jurul ei și nu părea entuziasmată de decor.

— Scrii, prin urmare? Și merge?

Se aplecase spre măsuța de bridge și se uita la foile de hîrtie pe care încercam să le umplu zi de zi.

— Scrii cu pixul?

Îmi zîmbea.

— N-ai căldură aici?

— Nu.

— Te descurci?

Ce să-i spun? Că nu știam cum să plătesc chiria camerei, la finele lunii: cinci sute de franci. Bineînțeles, ne cunoșteam de mult, dar ăsta nu era un motiv să-i împărtășesc necazurile mele.

— Mă descurc, i-am spus.

— Nu prea pare să fie așa.

Pentru o vreme, ne-am pomenit față în față în cadrul ferestrei. Cu toate că i se spunea „Lunganul cu Jaguarul“, eu eram acum cu ceva mai înalt decît el. M-a învăluit într-o privire afectuoasă și naivă, aceeași ca pe timpul cînd venea pe strada Doctor-Dordaine. Și-a plimbat limba peste buze, și mi-am amintit că tot așa făcea și pe vremea cînd venea la noi și cînd se gîndea. Felul acela de a-și plimba limba peste buze și de-a se cufunda în gînduri l-am observat mai tîrziu și la altcineva decît Jean D.: Emmanuel Berl[1]. Și m-a emoționat.

Tăcea. Eu la fel. Prietena lui continua să stea pe scaunul împletit și să răsfoiască o revistă care zăcea pe pat și pe care-o luase în trecere. La urma urmei, era mai bine că fata aceea se afla acolo, altminteri Jean D. și cu mine am fi vorbit. Și n-ar fi fost ușor, am citit asta în privirile lui. De la primele cuvinte, am fi fost ca niște paiațe de bîlci, care se prăbușesc de cum le atinge glonțul la punctul sensibil. Annie, micuța Hélène, Roger Vincent — cu siguranță că sfîrșiseră în închisoare... Eu îmi pierdusem fratele. Firul fusese rupt. Un fir subțire, ca pînza de păianjen. Nu mai rămăsese nimic din toate acelea...

S-a întors spre prietena lui și i-a spus:

— E o vedere tare frumoasă de aici... Parcă ar fi Coasta de Azur...

Fereastra dădea spre străduța Puget, pe unde nu trecea nimeni, niciodată. O cîrciumă verzuie la colțul străzii, fostă pe

[1]*Emmanuel Berl* (1892-1976), scriitor și jurnalist francez a cărui operă se caracterizează prin pacifism militant și e îndreptată împotriva burgheziei, vinovată de-a fi păcătuit contra spiritului: *Moartea gîndirii burgheze* (1925); *Moartea moraiei burgheze* (1930)

vremuri „Vinuri și Cărbuni“, în fața căreia o prostituată singuratică pîndea mereu. Veșnic aceeași. Și degeaba.

— Frumoasă vedere, nu-i așa?

Jean D. cerceta camera, patul, masa de bridge pe care scriam în toate zilele. Îl vedeam din spate. Prietena lui își sprijinise fruntea de fereastră și privea în jos, spre strada Puget.

Și-au luat la revedere, urîndu-mi curaj. Cîteva clipe mai tîrziu, am descoperit pe masa de bridge patru bancnote de cîte cinci sute de franci, grijuliu îndoite. Am încercat să dau de adresa biroului lui, din Foburgul Saint-Honoré. Zadarnic. Și nu l-am mai revăzut niciodată pe Lunganul cu Jaguarul.

Joia şi sîmbăta, cînd Albă-ca-Zăpada nu se afla acolo, Annie ne lua la Paris, pe fratele meu şi pe mine, în maşinuţa ei de patru cai putere. Traseul era totdeauna acelaşi şi, datorită unor eforturi de memorie, am reuşit să-l reconstitui. Urmam autostrada din vest şi treceam pe sub tunelul de la Saint-Cloud. Treceam Sena peste un pod, apoi o luam de-a lungul cheiurilor Boulogne şi Neuilly. Îmi aduc aminte de casele mari ce se aflau de-a lungul acestor cheiuri, adăpostite de garduri de fier şi de verdeaţă; şlepuri şi vile plutitoare, la care ajungeai datorită unor scări de lemn; fiecare purta un nume, pus pe cutia de scrisori, la capătul scării.

— Am să cumpăr un şlep aici, şi o să locuim cu toţii pe el, spunea Annie.

Soseam la Poarta Maillot. Am putut localiza etapa asta a itinerariului nostru datorită trenuleţului din Jardin d'Acclimatation. Annie ne dusese să ne plimbăm cu el, într-o după-amiază. Şi ajungeam la capătul călătoriei în zona aceea unde Neuilly, Levallois şi Parisul se confundă.

Era o stradă mărginită de copaci ale căror crengi alcătuiau o boltă. Nu se aflau case pe strada asta, ci doar hangare şi garaje.

Ne opream în faţa celui mai mare şi mai modern garaj, cu o faţadă de culoare crem şi cu fronton.

În interior, o încăpere alcătuită din geamlîcuri. Un bărbat ne aştepta acolo, un blond cu părul inelat, stînd în spatele unui birou metalic, pe un scaun din piele. Avea vîrsta lui Annie. Se tutuiau. Era îmbrăcat, ca şi Jean D., cu un bluzon din piele de căprioară, o canadiană pe timp de iarnă şi purta pantofi cu talpă de crep. Fratele meu şi cu mine îi spuneam „Buck Danny" deoarece găseam că seamănă cu un personaj dintr-o publicaţie ilustrată pentru copii, pe care eu o citeam pe vremea aceea.

Ce şi-ar fi putut spune Annie şi Buck Danny? Şi ce făceau atunci cînd uşa biroului era închisă cu cheia pe dinăuntru iar un stor din pînză de culoare portocalie era scoborît la ferestre? Fratele meu şi cu mine ne plimbam prin garaj, încă şi mai misterios decît holul castelului părăsit de către Eliot Salter, marchiz de Caussade. Ne uitam rînd pe rînd la maşinile cărora le lipsea ba o apărătoare de roţi, ba capota, ba cauciucul de la o roată; un om în salopetă era culcat sub o decapotabilă şi repara ceva cu o cheie englezească; un altul, cu o ţeavă în mînă, umplea cu benzină rezervorul unui camion care se oprise cu un zbîrnîit teribil de motor. Într-o zi, am recunoscut maşina americană a lui Roger Vincent, cu capota ridicată, şi am ajuns la concluzia că Buck Danny şi Roger Vincent sînt prieteni.

Uneori ne duceam după Buck Danny la el acasă, într-un rînd de imobile aflate de-a lungul unui bulevard, şi mi se pare astăzi că era bulevardul Berthier. O aşteptam pe Annie pe trotuar. Şi venea împreună cu Buck Danny. Lăsam maşinuţa ei parcată în faţa acelei aglomerări de imobile, şi mergeam toţi patru pînă la garaj, pe străduţele mărginite de copaci şi de hangare.

Era răcoare în garaj, iar mirosul de benzină mult mai tare decît cel de iarbă jilavă şi de apă, atunci cînd stăteam neclintiţi în faţa roţii de la moară. Acelaşi semiîntuneric plutea

într-anumite unghere unde dormeau diverse mașini părăsite. Caroseria lor lucea blînd în lumina îndoielnică și nu-mi puteam desprinde ochii de pe o tăbliță metalică prinsă-n perete, o tăbliță galbenă pe care citeam un nume din șapte litere, scris cu caractere negre, al căror desen și sonoritate îmi răscolesc inima și astăzi: CASTROL.

Într-o joie, m-a luat numai pe mine în mașinuța ei. Fratele meu se dusese după cumpărături la Versailles, cu micuța Hélène. Ne-am oprit în fața imobilelor unde locuia Buck Danny. Dar, de data asta, Annie s-a întors fără el.

La garaj, nu se afla la el în birou. Ne-am urcat iar în mașină. Mergeam pe străzile micuțe din cartier. Ne-am rătăcit. Ne tot învîrteam pe ele, care semănau toate unele cu altele, cu hangarele și copacii lor.

Pînă la urmă, Annie s-a oprit lîngă un pavilion din cărămidă, despre care mă întreb și azi de n-o fi fost vechiul birou de accize din Neuilly. Dar la ce bun aș încerca să regăsesc locurile? Annie s-a întors și a întins mîna spre bancheta din spate, ca să ia de-acolo un plan al Parisului și încă un obiect pe care mi l-a arătat și despre care nu știam la ce folosește: un portțigaret din piele de crocodil maronie.

— Ține, Patoche... Ți-l dăruiesc... O să-ți folosească mai tîrziu...

Mă uitam la portțigaretul din piele de crocodil. În interior, avea o armătură metalică și conținea două țigări cu o aromă foarte ușoară de tutun blond. Le-am scos din portțigaret și, în clipa cînd mă pregăteam să-i mulțumesc pentru cadou și să-i dau

cele două ţigări, i-am văzut faţa din profil: Annie privea drept în faţa ei. O lacrimă i se prelingea pe obraz. Nu îndrăzneam să spun nimic, iar cuvintele nepotului Fredei îmi umblau prin minte: „Annie a plîns toată noaptea la Carroll's".

Mă jucam cu portţigaretul. Aşteptam. Şi-a întors faţa spre mine. Îmi zîmbea.

— Îţi place?

Şi, cu o smucitură bruscă, a demarat. Annie avea totdeauna gesturi bruşte. Totdeauna purta bluzoane şi pantaloni băieţeşti. În afară de seara. Era tunsă foarte scurt. Dar se răspîndea din toată fiinţa ei atîta blîndeţe feminină, atîta fragilitate...

În timp ce ne întorceam, mă gîndeam la faţa ei gravă, atunci cînd rămînea cu Jean D. în maşinuţa ei, sub ploaie.

M-am întors în cartierul acela acum douăzeci de ani, cam pe vremea cînd l-am văzut pe Jean D. O întreagă lună iulie şi lună august am locuit într-o minusculă cameră de la mansardă, în scuarul Graisivaudan. Chiuveta se atingea de pat. Capătul acestuia se afla la cîţiva centimetri de uşă şi, ca să intru în cameră, trebuia să-mi dau drumul în pat. Încercam să termin prima mea carte. Mă plimbam pe la limita dintre cel de-al XVIII-lea arondisment cu cartierele Neuilly şi Levallois, acolo unde Annie ne ducea, pe fratele meu şi pe mine, în zilele cînd nu aveam şcoală. Toată zona aceea îndoielnică, despre care nu ştiai dacă ţine tot de Paris, toate străduţele acelea au fost rase de pe hartă în clipa cînd s-a construit bulevardul de centură, ducînd cu el garajele şi tainele lor.

Nu m-am gîndit nici o clipă la Annie cînd locuiam acolo în cartier, pe care-l străbătusem de-atîtea ori împreună. Un trecut mai îndepărtat mă obseda, din cauza tatălui meu.

Fusese arestat într-o seară de februarie, într-un restaurant de pe strada Marignan. Nu avea acte la el. Poliţia făcea razii din cauza unor dispoziţii germane: interzis evreilor să se afle în localurile publice după ora opt seara. Profitase de întuneric şi de-o clipă de neatenţie a poliţiştilor din faţa dubei ca să fugă.

În anul următor, a fost încolţit la domiciliu. A fost dus la arest, apoi într-o anexă a lagărului de la Drancy, la Paris, aflat pe Quai de la Gare, un uriaş antrepozit de mărfuri unde se aflau adunate toate bunurile evreilor jefuite de nemţi: mobile, veselă, lenjerie, jucării, covoare, obiecte de artă dispuse pe etaje şi rafturi, ca la Galeriile Lafayette. Cei care erau internaţi acolo goleau, pe măsură ce soseau, lăzile şi le umpleau pe altele, cu destinaţia Germania.

Într-o noapte, cineva a venit cu maşina la Quai de la Gare şi a intervenit pentru eliberarea tatii. Îmi închipuiam — cu îndreptăţire sau nu — că era un anume Louis Pagnon, căruia i se spunea „Eddy", împuşcat după Eliberare împreună cu cei din banda de pe strada Lauriston, din care făcea parte.

Da, cineva îl scosese pe tata de la „beci", după propria lui expresie, folosită de el însuşi într-o seară, pe cînd eu aveam cincisprezece ani, mă aflam singur cu el şi aproape că era pus pe confidenţe. Am simţit în seara aceea că ar fi voit să-mi transmită experienţa lui de viaţă, tulbure şi dureroasă, dar că nu existau cuvinte pentru asta. Pagnon sau altcineva? Îmi trebuia răspuns la întrebările pe care mi le puneam. Ce legătură să fi existat între omul acela şi tata? Vreun fost camarad de armată? Vreo întîlnire întîmplătoare dinainte de război? Pe vremea cînd locuiam în scuarul Graisivaudan, voiam să dezleg această enigmă, dînd de urmele lui Pagnon. Căpătasem autorizaţia de a cerceta arhive vechi. Se născuse la Paris, în arondismentul al X-lea, între Place de la République şi canalul Saint-Martin. Şi tata copilărise în arondismentul al X-lea, dar ceva mai departe, spre Hauteville. Să se fi întîlnit la şcoala comunală din cartier? În 1932, Pagnon fusese condamnat la o pedeapsă uşoară de către tribunalul corecţional din Mont-de-Marsan, pentru „a fi ţinut casă de jocuri". Din 1937 pînă în 1939, lucrase la un garaj din al XVIII-lea arondisment. Cunoscuse pe un anume Henri, agent de automobile „Simca", iar acesta locuia pe lîngă Porte des Lilas; şi pe un anume Edmond Delehaye, şef de atelier la Savary, reparator de piese auto din Aubervilliers. Se vedeau adesea toţi trei, lucrau cu toţii în aceeaşi meserie. A venit războiul. Ocupaţia. Henri organizase o oficină de bursă neagră. Edmond Delehaye îi slujea drept secretar, iar Pagnon drept şofer. S-au instalat într-o reşedinţă particulară, pe strada Lauriston, lîngă Etoile, împreună cu alţi indivizi suspecţi. Băieţii aceia răi — după expresia tatii — s-au lăsat duşi încetul cu încetul de angrenaj: de la afaceri de bursă neagră, s-au lăsat antrenaţi de către nemţi în treburi murdare de poliţie.

Pagnon participase la un trafic pe care raportul de anchetă îl numea „afacerea şosetelor din Biarritz". Era vorba de o mare cantitate de şosete pe care Pagnon se ducea să le strîngă de pe la diverşi contrabandişti din regiune. Le strîngea în pachete de cîte o duzină şi le depunea în apropiere de gara din Bayonne. Umpluse şase vagoane. În Parisul gol de sub Ocupaţie, Pagnon umbla în maşină, cumpărase un cal de curse, locuia într-un apartament de lux, mobilat, de pe strada Belles-Feuilles şi avea drept amantă pe nevasta unui marchiz. Frecventa împreună cu ea grajdurile de la Neuilly, Barbizon, ca şi hanul „Fructul Oprit" din Bougival... Cînd să-l fi cunoscut tata pe Pagnon? În timpul afacerii şosetelor de la Biarritz? Cine ştie? Într-o după-amiază din 1939, în cel de-al XVIII-lea arondisment, tata se oprise în faţa unui garaj ca să schimbe cauciucul de la „Ford", iar Pagnon se afla acolo. Vorbiseră, Pagnon poate că-i ceruse un serviciu sau un sfat, se duseseră să bea un pahar la cafeneaua din preajmă, împreună cu Henri şi Edmond Delehaye...Deseori dai peste oameni ciudaţi în viaţă.

Bătusem străzile de pe lîngă Porte des Lilas, în speranţa că lumea îşi mai amintea, poate, de un agent de automobile „Simca", ce locuia pe-acolo prin 1939. Un anume Henri. Dar nu. Numele ăsta nu spunea nimic, nimănui. La Aubervilliers, pe aleea Jean-Jaurès, atelierul de piese de schimb Savary, unde era angajat Edmond Delehaye, nu mai exista de mult. Dar garajul din arondismentul al XVII-lea, la care lucra Pagnon? Dacă izbuteam să-l descopăr, vreun fost mecanic mi-ar fi vorbit despre Pagnon şi — nădăjduiam — despre tata.

Şi în sfîrşit aveam să aflu tot ce era de aflat, lucruri ştiute de tata.

Făcusem o listă cu garajele din arondismentul al XVII-lea, cu o preferinţă pentru cele aflate spre marginea arondismentului.

Aveam bănuiala că în vreunul din ele lucra Pagnon:

Garajul Rezervoarelor
Societatea veche a Garajului-Auto-Star
Van Zon
Vicar & Comp.
Villa Automobilului
Garaj Coasta de Azur
Garaj Caroline
Champerret-Marly-Automobile
Cristal Garaj
De Korsak
Eden Garaj
Steaua Nordului
Auto-Sport Garaj
Garaj Franco-American
S.O.C.O.V.A.
Majestic Automobile
Garajul Vilelor
Auto-Lux
Garajul Sfîntul-Petru
Garajul Cometei
Garajul Albastru
Matford-Automobil
Diak
Garajul pădurii Caures
As Garaj
Dixmude-Palace-Auto
Buffalo-Transporturi
Duvivier (R) S.A.R.L.
Auto-Remize

Lancien Frère
Garajul Docurilor de la Jonquière

Astăzi, îmi spun că garajul la care mă ducea Annie împreună cu fratele meu trebuie să fie pe listă. Poate că era acelaşi cu al lui Pagnon. Mai văd şi-acum frunzişul copacilor de pe stradă, faţada mare, maroniu-deschis, cu fronton... L-au demolat ca şi pe celelalte, şi toţi aceşti ani nu vor fi fost pentru mine decît o îndelungă şi zadarnică căutare a unui garaj pierdut.

Annie mă mai ducea şi-ntr-alt cartier din Paris, pe care mi-a fost uşor mai tîrziu să-l recunosc: în Montmartre, pe aleea Junot. Oprea maşina în faţa unui imobil mic, alb, cu o uşă din sticlă şi fier forjat. Îmi spunea să aştept. Că n-o să stea mult. Intra înăuntru.

Eu mă plimbam pe trotuarul aleii. Poate că plăcerea pe care totdeauna am resimţit-o pentru cartierul acesta de pe-atunci dăinuie. O scară abruptă ducea spre o altă stradă, aflată mai jos, şi-mi plăcea s-o cobor. Pe strada Caulaincourt, făceam cîţiva metri pe jos, dar nu mă hazardam prea departe. Urcam repede scara, de teamă ca Annie să nu plece cu maşinuţa ei şi să mă lase singur.

Dar eu soseam primul şi trebuia să mai aştept, aşa cum o aşteptam în garaj, atunci cînd storul portocaliu era tras în spatele ferestrelor de la biroul lui Buck Danny. Ieşea din casă împreună cu Roger Vincent. Iar el îmi zîmbea. Se prefăcea că mă întîlneşte din întîmplare.

— Ia te uită... ce faci aici, în cartier?

În zilele următoare, le spunea lui Andrée K., lui Jean D. sau micuţei Hélène:

— Ce nostim... L-am întîlnit pe Patoche în Montmartre... Mă întreb ce meşterea el pe acolo...

Apoi se întorcea spre mine:

— Nu le spune nimic. Cu cît mai puţină vorbă, cu atît mai bine.

Pe aleea Junot, Annie îl săruta. Îi spunea „Roger Vincent" şi-i vorbea cu dumneata, dar îl săruta.

— Într-una din zile am să te invit la mine, îmi spunea Roger Vincent. Locuiesc aici...

Şi arăta spre uşa din fier forjat a micii clădiri albe.

Mergeam toţi trei pe trotuar. Maşina lui americană nu era parcată în faţa casei unde locuia, şi l-am întrebat de ce.

— O las la garajul de peste drum...

Treceam pe lîngă „Hotelul Alsina", în apropierea scării. Într-o zi, Annie a spus:

— Aici am locuit, la început, împreună cu micuţa Hélène şi cu Mathilde... Dacă ai fi văzut ce mutră făcea Mathilde...

Roger Vincent zîmbea. Iar eu, fără să-mi dau seama, ascultam tot ce-şi spuneau iar cuvintele lor mi se întipăreau în minte.

Cu mult mai tîrziu, m-am căsătorit şi am locuit cîţiva ani în acest cartier. Urcam aproape zilnic pe aleea Junot. Într-o după-amiază, m-a apucat aşa, dintr-o dată: am împins uşa din sticlă a clădirii albe. Am sunat la uşa portăresei. Un bărbat cu părul roşu şi-a scos capul prin deschizătura ei.

— Ce doriţi?

— În legătură cu cineva care a locuit aici în casă în urmă cu vreo douăzeci de ani...

— A, dar eu nu eram încă aici, domnule...

— Nu ştiţi cum aş putea căpăta informaţii despre el?

— Adresaţi-vă la garajul de peste drum. Cei de-acolo îi ştiu pe toţi care-au fost pe-aici.

Dar nu m-am adresat la garajul de peste drum. Îmi luase atîtea zile să caut garaje prin Paris fără să le găsesc, că nu mai credeam că pot găsi ceva.

Vara, ziua se făcea mare, iar Annie, mai puţin severă decît Albă-ca-Zăpada, ne lăsa să ne jucăm seara pe aleea în pantă lină, din faţa casei. În serile acelea nu ne îmbrăcam halatele. După cină, Annie ne însoţea pînă la uşa casei iar mie îmi dădea ceasul de la mîna ei.

— Vă puteţi juca pînă la nouă jumătate...La nouă şi jumătate, vă întoarceţi... Să fii atent la ceas, Patoche... Am încredere în tine...

Cînd Jean D. se afla acolo, îmi dădea ceasul lui uriaş. Şi îl potrivea în aşa fel ca la ora nouă şi jumătate fix, o micuţă sonerie — ca a unui ceas deşteptător — să ne anunţe că-i timpul să intrăm în casă.

Coboram amîndoi aleea pînă la şosea, unde cîteva rare maşini mai treceau încă. La vreo sută de metri, spre dreapta, gara, o micuţă clădire dărăpănată, cu colombaje, aducea cu o vilă de pe ţărmul mării. În faţa ei, o esplanadă, mărginită de copaci şi de CAFENEAUA GÁRII.

Într-o joie, tata n-a venit în maşină, cu unul dintre prietenii lui, ci cu trenul. Spre seară, l-am condus amîndoi la gară. Şi, cum mai era pînă la venirea trenului, ne-a invitat pe terasa de

la Cafeneaua Gării. Fratele meu şi cu mine am băut cîte o coca-cola, iar el un coniac din cel bun, cu apă.

Plătise consumaţia şi se ridicase ca să se ducă să ia trenul. Înainte de-a pleca, ne-a zis:

— Nu uitaţi... Dacă din întîmplare îl vedeţi pe marchizul de Caussade la castel, transmiteţi-i salutări amicale din partea lui Albert...

La colţul pe care şoseaua îl făcea cu aleea, ascunşi după o tufă de molin, pîndeam gara. Cînd şi cînd, un grup de călători ieşeau şi se împrăştiau în direcţia satului, a morii de pe rîul Bièvre, sau spre cătunul Mets. Călătorii erau din ce în ce mai rari.Curînd, o singură, unică persoană avea să traverseze esplanada. Marchizul de Caussade? Hotărît lucru, în noaptea aceea trebuia să ne hazardăm în aventura cea mare şi să mergem la castel. Dar ştiam prea bine că planul acela avea să fie amînat întruna pentru a doua zi.

Rămîneam îndelung neclintiţi în faţa gardului viu ce apăra hanul „Robin Hood". Ascultam convorbirile celor care cinau, stînd la mesele din grădină. Erau ascunşi din cauza frunzişului, dar le auzeam glasurile, cît se poate de apropiate. Auzeam clinchetul tacîmurilor, pasul chelnerilor scrîrţîind pe prundiş. Mirosul anumitor mîncăruri se amesteca cu cel al florilor de molin. Dar acesta din urmă era mai puternic. Toată aleea era îmbălsămată de mirosul de molin.

Colo sus, *bow-window*-ul din salon se aprindea. Maşina americană a lui Roger Vincent era parcată în faţa casei. În seara aceea, venise împreună cu Andrée K., „nevasta marelui doctor", cea care era în legătură cu banda de pe strada Lauriston şi care-l tutuia pe Roger Vincent. Încă nu era ora nouă şi jumătate, dar Annie ieşea din casă, cu rochia ei de un albastru şters strînsă în talie. Traversam iarăşi aleea, cît mai repede, furişîndu-ne cu spinările plecate, şi ne ascundeam îndărătul tufişurilor din micul crîng ce se întindea după templul protestant. Annie venea spre noi. Părul ei blond făcea o pată luminoasă în semiîntunericul înserării. Încerca să ne găsească. Era un joc între noi. De fiecare

dată ne ascundeam într-alt loc, pe maidanul acela pe care copacii și ierburile îl năpădiseră. Pînă la urmă ne descoperea ascunzătoarea, pentru că ne apuca un rîs nebun atunci se apropia prea mult. Ne întorceam acasă toți trei. Era un copil, ca și noi.

Unele cuvinte ți se întipăresc în minte pentru totdeauna. Într-o după-amiază, avea loc un fel de chermesă în curtea templului protestant, în fața casei. De la fereastra camerei noastre, aveam o vedere plonjantă asupra micilor standuri în jurul cărora se înghesuiau copii și părinți. La prînz, Mathilde îmi spusese:

— Ți-ar plăcea să te duci la serbarea de la templu, nerodule fericit?

Și ne luase cu ea. Am cumpărat un bilet de loterie și am cîștigat două pachete de nuga. La întoarcere, Mathilde mi-a spus:

— Vi s-a dat voie să intrați la serbare pentru că eu sînt protestantă, nerodule fericit!

Era la fel de aspră ca de obicei și-și purta cameea și rochia neagră.

— Și ține minte un lucru: protestanții văd totul! Nimic nu li se poate ascunde! Nu doar că au ochi, ca toată lumea! Dar mai au unul și la ceafă! Ai priceput?

Și-mi arăta cu degetul spre cocul ei.

— Ai priceput, nerodule fericit? Un ochi la ceafă!

De atunci, fratele meu și cu mine ne simțeam stingheriți în prezența ei, mai cu seamă cînd treceam prin spatele ei. Mi-a trebuit mult pînă să-mi dau seama că protestanții sînt și ei oameni ca toți ceilalți, și, de fiecare dată cînd mă întîlneam cu unul din ei, să nu trec pe partea cealaltă a străzii.

Niciodată alte cuvinte nu vor avea un asemenea răsunet în mintea noastră. Era ca și zîmbetul lui Roger Vincent. Nicicînd n-am mai întîlnit un asemenea zîmbet. Chiar și-atunci cînd Roger Vincent nu era de față, zîmbetul lui plutea în aer. Și-mi

aduc aminte de-o frază spusă de Jean D. Într-o dimineață, mă dusese cu motocicleta pînă la drumul spre Versailles. Nu mergea foarte repede, iar eu mă țineam de canadiana lui. La întoarcere, ne-am oprit la hanul „Robin Hood". Voia să cumpere țigări. Patroana era singură la tejghea, o femeie blondă, tînără și foarte drăguță, care nu era cea pe care o cunoscuse tata, pe timpul cînd venea aici la han împreună cu Eliot Salter, marchiz de Caussade, și poate cu Eddy Pagnon.

— Un pachet de „Balto", a cerut Jean D.

Patroana i-a întins pachetul cu țigări, zîmbindu-ne la amîndoi.

După ce am ieșit de la han, Jean D. mi-a spus cu o voce gravă:

— Vezi tu, drăguțule... Femeile... Par nemaipomenite de departe...Dar de-aproape...Trebuie să fii precaut...

Și deodată, se-ntristase.

Într-o joie, ne jucam pe colină, lîngă castel. Micuța Hélène, stînd pe bancă, acolo unde de obicei stătea Albă-ca-Zăpada, ne supraveghea. Noi ne cățăram în copaci. Eu mă urcasem prea sus într-un pin și, tot urcînd din cracă în cracă, fusesem cît pe ce să cad. Cînd am coborît, micuța Hélène era albă ca varul. Era îmbrăcată în ziua aceea cu pantalonii de călărie și cu boleroul încrustat cu sidef.

— De ce n-ai minte?... Ai fi putut să mori...

N-o mai auzisem pînă atunci vorbind atît de brutal.

— Să nu mai faci asta niciodată...

Eram atît de puțin obișnuit s-o văd mînioasă, că-mi venea să plîng.

— Eu am fost silită să-mi părăsesc meseria după o prostie ca asta...

M-a luat pe după umeri și m-a tras pînă la banca de piatră de sub copaci. Mi-a spus să stau jos. A scos dintr-un buzunar de la piept al boleroului un portofel din piele de crocodil — de aceeași culoare ca și porttigaretul pe care mi-l dăruise Annie, și care

trebuie să fi provenit de la același magazin. Iar din portofel a scos o tăietură de ziar pe care mi-a întins-o.

— Știi să citești?

Era un articol, cu o fotografie.

Am citit ce era scris cu litere groase: TRAPEZISTA HÉLÈNE TOCH VICTIMA UNUI GRAV ACCIDENT. MUSTAPHA AMAR LA CĂPĂTÎIUL EI.

Apoi a luat articolul și l-a vîrît la loc în portofel.

— Un accident se întîmplă foarte repede, în viață... Eu eram ca și tine...Neștiutoare... Încrezătoare...

Păru apoi să regrete că-mi vorbise ca unui om mare:

— ...Vă invit la o tratație... Hai să mîncăm prăjituri la patiserie...

În timp ce-o apucasem pe strada Doctor-Doardaine, eu rămăsesem puțin în urmă, ca s-o văd cum merge. Șchiopăta încetișor, și nu-mi trecuse prin minte pînă în ziua aceea că nu totdeauna fusese șchioapă. Prin urmare, în viață se întîmplă accidente. Descoperirea asta mă tulbură mult.

În după-amiaza în care fusesem singur la Paris cu Annie și cînd ea îmi dăruise porttigaretul din piele de crocodil, găsisem pînă la urmă drumul de întoarcere printre străduțele astăzi distruse din arondismentul al XVII-lea. Mergeam pe cheiul Senei, ca de obicei. Ne oprisem o clipă pe mal, către Neuilly și insula Puteaux. Priveam din înaltul scărilor de lemn ce duceau la pontoanele vopsite în culori vii, la vilele plutitoare și la șlepurile transformate în locuințe.

— Va trebui să ne mutăm curînd, Patoche... Iar eu aici vreau să locuiesc...

Ne mai vorbise despre asta, de mai multe ori. Eram oarecum îngrijorați, fratele meu și cu mine, la perspectiva de-a pleca din casă și din sat. Dar, să locuiești la bordul unuia din șlepurile acelea... Zi de zi, așteptam plecarea spre aventura cea nouă.

— O să aveți o cameră pentru voi doi... Cu hublouri... O să avem un salon mare și un bar...

Visa cu glas tare. Ne-am urcat la loc în mașină. După ce-am trecut de tunelul de la Saint-Cloud, pe autostradă, și-a întors fața spre mine. Mă învăluia într-o privire încă și mai limpede ca de obicei.

— Știi ce-ar trebui să faci? În fiecare seară, ar trebui să scrii ce-ai făcut peste zi... Am să-ți cumpăr un caiet pentru asta...

Era o idee bună. Mi-am vîrît mîna în buzunar, ca să văd dacă porttigaretul e tot la locul lui.

Sînt unele obiecte care-ți dispar din viață de cum nu ești atent o clipă, dar portțigaretul acela mi-a rămas credincios. Știam că o să-mi fie totdeauna la îndemînă, în sertărașul unei noptiere sau al vreunui vestiar, în fundul unui pupitru, în buzunarul dinăuntru al vreunei haine. Eram atît de sigur de el și de prezența lui, încît și uitam de existența sa. În afară de ceasurile de tristețe. Și-atunci, îl contemplam din toate unghiurile. Era singurul obiect care sta mărturie a unei perioade din viața mea despre care nu puteam vorbi nimănui și despre care mă întrebam uneori dacă o trăisem cu-adevărat.

Și totuși, într-o bună zi era cît pe ce să-l pierd. Mă aflam într-unul din acele colegii în care am așteptat ca timpul să treacă pînă la vîrsta de șaptesprezece ani. Portțigaretul meu era rîvnit de doi frați care se trăgeau din marea burghezie. Aveau mulți veri prin celelalte clase, iar tatăl lor purta titlul de „cel mai bun pușcaș din Franța". Se coalizaseră cu toții împotriva mea, nu mă puteam apăra.

Singurul mijloc de-a scăpa de ei era să fac în așa fel încît să fiu dat afară din colegiul acela cît mai repede. Am evadat într-o dimineață și am profitat ca să vizitez Chantilly, Mortefontaine, Ermenonville și abația Chaalis. M-am întors la colegiu la ora

cinei. Directorul m-a anunțat că sînt dat afară, dar nu izbutise să ia legătura cu părinții mei. Tata plecase de cîteva luni în Columbia, în căutarea unui teren aurifer despre care-i vorbise un prieten; mama era în turneu pe la Chaux-de-Fonds. Am fost pus în carantină într-o cameră de la infirmerie pînă cînd cineva avea să vină să mă ia. Nu aveam dreptul să particip la ore, nici să mănînc la refectoriu, împreună cu colegii mei. Soiul acela de imunitate diplomatică mă punea definitiv la adăpost de cei doi frați, de verii lor și de cel mai bun pușcaș din Franța. În fiecare noapte, înainte de-a adormi, pipăiam să văd dacă sub pernă se află portțigaretul din piele de crocodil.

Obiectul acesta avea să atragă pentru ultima oară atenția asupra lui, cîțiva ani mai tîrziu. Urmasem sfatul lui Annie, atunci cînd îmi spusese să scriu, în fiecare zi, pe un caiet: terminasem prima carte. Stăteam la tejgheaua unei cafenele de pe Bulevardul Wagram. Alături de mine, în picioare, un bărbat de vreo șaizeci de ani, cu părul negru, cu ochelari înrămați foarte frumos și la fel de îngrijit ca și mîinile lui. De la o vreme îl tot cercetam și mă întrebam cam cu ce s-ar fi putut ocupa.

Îl rugase pe chelner să-i aducă un pachet de țigări, dar în cafeneaua aceea nu aveau. I-am întins portțigaretul meu din piele de crocodil.

— Îmi îngăduiți?

Mi l-a luat din mînă. Îl sucea și-l răsucea, încruntat.

— Aveam și eu unul la fel.

Mi l-a înapoiat și mă cerceta cu o privire atentă.

— E un articol din care ni s-a furat întregul stoc. Pe urmă, nu l-am mai vîndut. Aveți o piesă de colecție foarte rară, domnule...

Îmi zîmbea. Lucrase ca director într-o mare marochinărie de pe Champs-Elysées, dar acum era la pensie.

— Nu s-au mulțumit numai cu portțigarete de felul acestuia. Au pungășit tot magazinul.

Își aplecase fața spre mine și continua să-mi zîmbească.

— Să nu vă închipuiţi cîtuşi de puţin că vă bănui... Eraţi prea mic pe vremea aceea...

— E mult de-atunci? l-am întrebat.

— Vreo cincisprezece ani.

— Şi au fost prinşi?

— Nu toţi. Erau printre ei tipi care făcuseră lucruri mult mai grave decît spargerea aceea...

Lucruri mult mai grave. Cunoşteam cuvintele acestea. Trapezista Hélène Toch victima unui GRAV ACCIDENT. Şi tînărul cu ochi mari şi albaştri care, mai tîrziu, îmi răspunsese: CEVA FOARTE GRAV.

Afară, pe bulevardul Wagram, păşeam cu nemaipomenită exaltare sufletească. De foarte multă vreme, era pentru prima oară cînd simţeam prezenţa lui Annie. Mergea în spatele meu în seara aceea.

Roger Vincent şi micuţa Hélène trebuie să se fi aflat şi ei pe undeva, acolo în oraş. La drept vorbind, nu mă părăsiseră niciodată.

Albă-ca-Zăpada plecase pentru totdeauna, fără să ne dea de veste. La prînz, Mathilde mi-a spus:

— A plecat fiindcă nu mai voia să aibă grijă de tine, nerodule fericit!

Annie a înălţat din umeri şi mi-a făcut cu ochiul.

— Spui prostii, mămico! A plecat pentru că trebuia să se întoarcă la familia ei.

Mathilde şi-a mijit ochii şi şi-a privit fiica răutăcios.

— Nu-i vorbeşti în felul ăsta unei mame de faţă cu copiii!

Annie se prefăcea că n-o ascultă. Şi ne zîmbea.

— Ai auzit? a întrebat-o Mathilde. Ai să ajungi rău, să ştii! Ca şi nerodul ăsta fericit!

Din nou, Annie a înălţat din umeri.

— Linişteşte-te, Thilda, i-a spus micuţa Hélène.

Mathilde a arătat cu degetul spre cocul ei, de la ceafă.

— Ştii ce va să zică asta, nu-i aşa? Acum, cînd Albă-ca-Zăpada nu mai e aici, eu o să am grijă de tine, nerodule fericit!

Annie m-a însoţit la şcoală. Îşi pusese mîna pe umărul meu, ca de obicei.

— Nu trebuie să iei în seamă ce zice mămica... E bătrînă... Bătrînii spun prostii...

Sosisem prea devreme. Așteptam în fața porții din fier de la curtea de recreație.

— O să dormiți, tu și cu fratele tău, pentru o noapte sau două, în casa de peste drum... știi care, casa cea albă... Pentru că avem invitați care au să stea la noi cîteva zile...

Trebuie să-și fi dat seama că eram îngrijorat.

— Dar, oricum, eu rămîn cu voi... Ai să vezi, o să vă distrați...

În clasă nu eram atent la lecții. Mă gîndeam la altceva. Albă-ca-Zăpada plecase iar noi, noi aveam să locuim în casa de peste drum.

După școală, Annie ne-a dus, pe fratele meu și pe mine, în casa de peste drum. A sunat la ușa micuță ce dădea în strada Doctor-Dordaine. O doamnă brunetă și destul de grasă, îmbrăcată în negru, ne-a deschis. Era păzitoarea casei, pentru că proprietarii nu locuiau niciodată acolo.

— Camera e gata, a spus femeia.

Am urcat niște scări luminate electric. Toate obloanele casei erau trase. Am luat-o pe un coridor. Femeia a deschis o ușă. Era o cameră mai mare decît a noastră, și se aflau în ea două paturi cu bare de aramă, două paturi pentru oameni mari. Un tapet albastru-deschis acoperea pereții. Fereastra dădea spre strada Doctor-Dordaine. Obloanele erau deschise.

— O să vă simțiți bine aici, copii, a spus Annie.

Femeia ne zîmbea. A zis:

— Am să vă pregătesc micul dejun mîine dimineață.

Am coborît scările iar femeia ne-a condus să vizităm parterul casei. În salonul cel mare, cu obloanele trase, două lustre străluceau, făcînd să le scînteieze cristalele și orbindu-ne. Mobilele erau apărate de huse transparente. În afară de pian.

După cină, am ieșit împreună cu Annie. Eram în pijama și halat amîndoi. O seară de primăvară. Era amuzant să ieși în

halat afară din casă, și am coborît aleea cu Annie, pînă la hanul „Robin Hood". Am fi vrut să ne întîlnim cu cineva, ca să ne vadă că ne plimbăm în halat pe stradă.

Am sunat la casa de peste drum și din nou paznica ne-a deschis și ne-a condus la camera noastră. Ne-am culcat în paturile cu bare de aramă. Femeia ne-a spus că ea doarme lîngă salon și că, de s-o întîmpla s-avem nevoie de ceva, o putem chema.

— Oricum, eu sînt aici, aproape, Patoche... a spus Annie.

Ne-a sărutat pe frunte. Ne spălasem pe dinți, după masa de seară, în camera noastră adevărată. Femeia a închis obloanele, a stins lumina și au plecat amîndouă.

În acea primă noapte, am sporovăit mult, fratele meu și cu mine. Tare am mai fi vrut să coborîm în salonul de la parter ca să vedem lustrele, mobilele acoperite de huse și pianul, dar ne era teamă ca lemnul scării să nu scîrțîie, iar paznica să nu ne certe.

A doua zi dimineață, era joi. Nu trebuia să mă duc la școală. Femeia ne-a adus micul dejun la noi în cameră, pe o tavă. I-am mulțumit.

Nepotul lui Frede n-a venit în ziua aceea. Am rămas în grădina cea mare, din fața casei, ale cărei uși-fereastră aveau obloanele trase. Se afla o salcie plîngătoare și, chiar în fund, o îngrăditură de bambus prin care se putea vedea terasa hanului „Robin Hood" și mesele pe care chelnerii le pregăteau pentru cină. La prînz am mîncat sandvișuri. Femeia ni le pregătise. Stăteam pe scaunele din grădină, mîncîndu-ne sandvișurile, ca la un picnic. Seara, era frumos, și am mîncat în grădină. Femeia ne pregătise iarăși sandvișuri cu șuncă și brînză. Două tarte cu mere ca desert. Și coca-cola.

Annie a venit după cină. Ne-am pus pijamaua și halatul. Am plecat cu ea. De data asta, am traversat drumul, în josul pantei. Am întîlnit oameni pe lîngă grădina publică, și păreau mirați să ne vadă în halat. Cît despre Annie, ea era îmbrăcată în

bluzonul ei de piele și în blugi. Am trecut prin fața gării. M-am gîndit că am fi putut lua trenul, așa în halat cum eram, pînă la Paris.

La întoarcere, Annie ne-a sărutat în grădina casei albe, și, fiecăruia dintre noi, i-a dat o muzicuță.

M-am trezit în toiul nopții. Auzeam un zgomot de motor. M-am ridicat și m-am dus să mă uit pe fereastră. Femeia nu trăsese obloanele, ci doar draperiile roșii.

Vizavi, în *bow-wndow-* ul de la salon era lumină. Mașina lui Roger Vincent era parcată în fața casei, cu acoperișul scoborît. Și mașinuța lui Annie se afla acolo. Dar zgomotul de motor venea de la un camion cu prelată, care sta pe loc, de cealaltă parte a străzii, în fața templului protestant. Motorul s-a oprit. Doi oameni au ieșit din el. I-am recunoscut pe Jean D. și pe Buck Danny, și au intrat amîndoi în casă. Vedeam o siluetă din cînd în cînd trecînd prin fața *bow-window*-ului de la salon. Picam de somn. A doua zi, femeia ne-a trezit, aducîndu-ne tava cu micul dejun. Ea și cu fratele meu m-au dus la școală. Pe strada Doctor-Dordaine, nu se mai afla camionul, nici mașina lui Roger Vincent. Dar mașinuța lui Annie continua să se afle tot acolo, în fața casei.

Cînd am ieșit de la școală, fratele meu mă aștepta singur.

— Nu mai e nimeni la noi acasă.

Mi-a spus că paznica îl adusese acasă, mai adineauri. Mașina lui Annie se afla acolo, dar nu era nimeni în ea. Paznica trebuia să se ducă după cumpărături la Versailles și-avea să stea pînă seara tîrziu, așa că îl adusese pe fratele meu acasă, explicîndu-i că Annie avea să se-ntoarcă repede, de vreme ce mașina ei era acolo. Fratele meu așteptase în casa goală.

Era ușurat că mă vede. Rîdea chiar, ca cineva căruia i-a fost teamă și dintr-o dată se liniștește.

— S-au dus la Paris, i-am spus eu, nu fi îngrijorat.

Am apucat-o pe strada Doctor-Dordaine. Mașinuța lui Annie era acolo.

Nimeni în sufragerie, nici în bucătărie. Nici în salon. La primul etaj, camera lui Annie era goală. Cea a micuței Hélène la fel. Ca și camera Mathildei, din fundul curții. Ne-am dus în cameră la Albă-ca-Zăpada. La urma urmei, poate că Albă-ca-Zăpada venise. Dar nu. Era ca și cum nimeni n-ar fi locuit niciodată în camerele acelea. Pe fereastra de la camera noastră, mă uitam în jos, la mașina lui Annie.

Tăcerea din casă ne speria. Am dat drumul la radio și am mîncat două mere și două banane rămase în coșulețul de fructe, pe bufet. Am deschis ușa spre grădină. Mașinuța cea verde de karting continua să fie acolo, în mijlocul curții.

— O să-i așteptăm, i-am spus fratelui meu.

Timpul trecea. Acele deșteptătorului din bucătărie arătau două fără douăzeci. Era ora la care trebuia să plec la școală.Dar nu-l puteam lăsa singur pe fratele meu. Stăteam singuri, unul în fața celuilalt, la masa din sufragerie. Ascultam la radio.

Am ieșit din casă. Mașinuța lui Annie continua să se afle tot acolo. Am deschis una din portiere și m-am așezat pe scaunul din față, locul meu obișnuit. Am scotocit prin cutia de mănuși și pe bancheta din spate. Nimic. Afară de un pachet vechi de țigări, gol.

— Ne ducem să ne plimbăm pînă la castel, i-am spus fratelui meu.

Bătea vîntul. Mergeam pe strada Doctor-Dordaine. Colegii mei intraseră la ore iar învățătorul văzuse că lipsesc. Pe măsură ce mergeam, tăcerea care ne înconjura era din ce în ce mai adîncă. În lumina soarelui, strada, ca și toate casele acelea, păreau părăsite.

Vîntul mlădia încetișor ierburile înalte de pe pajiște. Niciodată nu mai venisem singuri acolo, amîndoi. Ferestrele zidite ale castelului îmi pricinuiau aceeași spaimă, ca și seara, cînd ne întorceam din plimbările noastre prin pădure, cu Albă-ca-Zăpada.

Fațada castelului era întunecoasă și amenințătoare în clipele acelea. Ca și acum, în plină amiază.

Ne-am așezat pe bancă, acolo unde se așezau Albă-ca-Zăpada și micuța Hélène, atunci cînd noi ne cățăram din creangă în creangă prin pini. Tăcerea continua să ne învăluie, și-am încercat să cînt o melodie la muzicuța pe care mi-o dăruise Annie.

Pe strada Doctor-Dordaine, am văzut de departe o mașină neagră oprită în dreptul casei. Un om se afla la volan, piciorul îi ieșea prin portiera deschisă și citea un ziar. În fața ușii de la casă, sta un jandarm, foarte drept, cu capul descoperit. Era tînăr, avea părul blond, tăiat scurt, iar ochii lui mari, albaștri, priveau în gol.

A tresărit și ne-a cercetat, pe fratele meu și pe mine, cu ochii larg deschiși.

— Ce căutați aici?

— E casa mea, i-am răspuns. S-a întîmplat ceva?

— Ceva foarte grav.

Mi s-a făcut teamă. Dar și lui îi tremura vocea un pic. O camionetă prevăzută cu o macara a dat colțul dinspre alee. Cîțiva jandarmi au coborît din ea și au prins mașinuța lui Annie de macara. Apoi camioneta a demarat, trăgînd încet după ea mașinuța lui Annie, pe strada Doctor-Dordaine. Asta m-a impresionat și m-a mîhnit cel mai mult.

— E foarte grav, a zis el. Nu puteți intra.

Dar am intrat. Cineva telefona din salon. Un bărbat negricios, în pardesiu de gabardină, stătea pe marginea mesei din

sufragerie. Ne-a văzut, pe fratele meu şi pe mine. A venit spre noi.

— A... Voi sînteţi... copiii?...

Şi a repetat:

— Voi sînteţi copiii?

Ne-a dus în salon. Cel care vorbea la telefon a închis. Era mic, cu umeri laţi, şi purta o haină din piele neagră. A zis şi el ca şi celălalt:

— A...Ăştia sînt copiii...

Şi i-a spus omului în gabardină:

— Trebuie să-i duci la comisariatul din Versailles... De la Paris nu răspunde...

Ceva foarte grav, îmi spusese jandarmul cu ochi mari, albaştri. Îmi aminteam de hîrtia pe care micuţa Hélène o ţinea în portofel: TRAPEZISTA HÉLÈNE TOCH VICTIMA UNUI GRAV ACCIDENT. Rămîneam în urma ei, ca s-o văd mergînd. Nu totdeauna şchiopătase aşa.

— Unde sînt părinţii voştri? m-a întrebat negriciosul în gabardină.

Căutam un răspuns. Era prea complicat să-i dau explicaţii. Annie doar aşa îmi spusese, în ziua cînd ne dusesem amîndoi s-o vedem pe directoarea de la şcoala „Ioana D' Arc", unde se dăduse drept mama mea.

— Nu ştii unde vă sînt părinţii?

Mama juca în piesa aceea de teatru undeva prin Africa de Nord. Tata era la Brazzaville sau la Bangui, ori şi mai departe. Era prea complicat.

— Au murit, i-am spus.

A tresărit. Mă privea, încruntînd din sprîncene. S-ar fi spus că i s-a făcut frică de mine, dintr-o dată. Bărbatul scund cu haină de piele mă ţintuia şi el cu privirea, îngrijorat cumva, cu gura căscată. Doi jandarmi au intrat în salon.

— Continuăm să scotocim prin casă? l-a întrebat unul dintre ei pe negriciosul în gabardină.

— Da... Da... Continuaţi...

Cei doi au plecat. Negriciosul în gabardină s-a aplecat spre noi.

— Duceţi-vă să vă jucaţi în grădină... ne-a spus cu o voce foarte blîndă. Am să vin la voi numaidecît.

Ne-a luat pe fiecare de cîte-o mînă şi ne-a dus afară. Maşinuţa verde de karting se afla tot acolo. A întins o mînă spre grădină:

— Duceţi-vă la joacă... Pe curînd...

Şi a intrat în casă.

Am urcat pe scara de piatră pînă la prima terasă a grădinii, cea unde mormîntul doctorului Guillotin se afla ascuns sub clematite şi unde Mathilde plantase o tufă de trandafir. Fereastra de la camera lui Annie era larg deschisă şi, cum ne aflam în dreptul ei, vedeam foarte bine cum scotocesc peste tot în camera ei.

Jos, omuleţul cu haină de piele străbătea curtea cu o lanternă în mînă. Se apleca peste ghizdul fîntînii, da la o parte caprifoiul şi încerca să vadă ceva, în fund, cu lanterna. Ceilalţi continuau să scotocească în camera lui Annie. Şi mai veneau şi alţii, jandarmi şi bărbaţi îmbrăcaţi în haine de toate zilele. Răscoleau peste tot, pînă şi în maşinuţa noastră de karting, mergeau prin curte, se arătau la ferestrele casei, vorbeau toţi deodată foarte tare. Iar noi, fratele meu şi cu mine, ne prefăceam că ne jucăm în grădină, aşteptînd să vină cineva după noi.

CLUB COLECȚIA Povestiri științifico-fantastice

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

AVENTURA

SCORPIONUL

COLECȚIA SFINX

EDITURA "ION CREANGĂ"

fondată în 1895 bpt serie nouă

COLECȚIA SFINX